

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

2012

Lucie Vlčková

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky a psychologie

DIDAKTICKÉ ASPEKTY

REALIZACE PRIMÁRNÍ PREVENCE NA ZŠ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**DIDACTIC ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF PRIMARY PREVENTION
IN ELEMENTARY SCHOOL**

AUTOR: Lucie Vlčková

STUDIJNÍ OBOR: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma DIDAKTICKÉ ASPEKTY REALIZACE PRIMÁRNÍ PREVENCE NA ZŠ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

26. dubna 2012

České Budějovice

.....

Lucie Vlčková

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat vedoucímu této práce Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za odborné vedení, velmi cenné rady a věnovaný čas při vzniku této diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat též paní Mgr. Věře Paškové za ochotu a poskytnutí potřebných informací.

Děkuji též za ochotu dalších pedagogů a žáků, kteří mi také poskytli cenné informace. Jejich spolupráce byla klíčová pro vytvoření této práce.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou realizace primární prevence na ZŠ. Předkládá základní systémy, kterými je prevence v prostředí základních škol zajišťována. Dále ukazuje didaktické zásady, metody a postupy, jež jsou doporučované a uplatňované při realizaci prevence. Klíčovou částí je posouzení celkové didaktické úrovně realizace prevence na ZŠ a užívaných výukových materiálů. Součástí práce je rovněž výzkum, jehož cílem bylo získání zpětné vazby od žáků – klientů absolvujících aktivity preventivních programů.

Klíčová slova

prevence, výukové materiály, didaktické zásady, postupy, metody, preventivní programy

ABSTRACT

Diploma thesis deals with problems of realization of primary prevention at elementary schools . It presents basic systems that provide prevention in typical elementary schools. It also depicts didactic principles, methods and procedures which are recommended and enforced by realization of prevention. The key part is assessment of general didactic level of realization of prevention at elementary schools and teaching materials used for it. Another part of the thesis is research that was supposed to elicit feedback from learners who took a part at preventive programs activities.

Keywords:

Prevention, teaching materials, didactic principles, methods, principles, preventive programs

Obsah

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. PREVENCE	10
1.1. Vymezení pojmu prevence a primární prevence	10
1.2. Cíle a cílové skupiny primární prevence	11
1.3. Zásady primární prevence a její efektivita	14
1.4. Druhy prevence.....	14
2. ZÁKLADNÍ ODBORNÁ TERMINOLOGIE	15
2.1. Sociální patologie, sociální deviace	15
2.2. Preventivní programy.....	15
2.2.1. Primárně – preventivní programy	15
2.2.2. Minimálně preventivní programy	16
2.3. Další pojmy	16
3. SYSTÉMY ZAJIŠŤUJÍCÍ PRIMÁRNÍ PREVENCI	17
3.1. MŠMT	17
3.1.1. Odbor školství, mládeže a tělovýchovy krajského úřadu	17
3.1.2. Krajský školský koordinátor prevence	17
3.1.3. Okresní metodik preventivních aktivit	18
3.1.4. Školní metodik prevence	18
3.2. Nevládní organizace – Asociace Pět P v ČR.....	18
4. PRIMÁRNÍ PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ V PEDAGOGICKÉ PRAXI	20
4.1. Interkulturní výchova a její využití	20
4.2. Doporučené techniky	21
4.2.1. Muzikoterapie	21
4.2.2. Odmítnutí s vysvětlením, nabídnutí lepší možnosti	21
4.2.3. Prevence a pomoc rozhovorem	22
4.2.4. Prevence u dětí závislých	22
4.2.5. Mediální gramotnost.....	22
5. PRIMÁRNÍ PREVENCE – KLUB ZÁMEK – CENTRUM PREVENCE TŘEBÍČ	24
5.1. Obecná charakteristika	24
5.2. Tématické bloky	24
5.3. Charakteristika preventivních programů	25

6. PROJEKT „SILNÍ BEZ NÁSILÍ“	27
6.1. Organizace TRIALOG	27
6.2. Taneční a hudební skupina GEN ROSSO	27
6.3. Charakteristika projektu	28
6.4. Realizace projektu (ZŠ Máj, České Budějovice).....	28
II. PRAKTICKÁ ČÁST	31
1. Cíle a metodologický postup výzkumného řešení	31
1.1. Cíle výzkumného šetření.....	31
1.2. Metody výzkumného šetření	31
1.3. Výzkumný soubor.....	33
1.4. Organizace výzkumu	33
2. Analýza dílčích výsledků výzkumu	34
2.1. Dílčí výsledky didaktické úrovně preventivních publikací.....	34
2.2.1. Analýza č. 1: Rozhodni se...příručka pro život bez drog	35
2.2.2. Analýza č. 2: Primární prevence sociálně patologických	
<i>jevů v pedagogické praxi 4</i>	<i>39</i>
2.2.3. Analýza č. 3: Alkoholici, feťáci a gambleři	43
2.2.4. Analýza č. 4: Jak zůstat fit a předejít závislostem	47
2.2.5. Analýza č. 5: Kouření, pití, drogy	51
2.2.6. Analýza č. 6: Léčba a prevence závislostí.....	55
2.2.7. Analýza č. 7: Návykové chování a závislost	59
2.2.8. Analýza č. 8: Prevence trestné činnosti	
<i>související s návykovými látkami</i>	<i>63</i>
2.2.9. Analýza č. 9: Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí.....	67
2.2.10. Analýza č. 10: „Průchozí“ drogy.....	71
2.3. Dílčí výsledky dotazníkového šetření	75
2.3.1. Analýza výsledků dotazníku – 1. fáze	75
2.3.2. Analýza výsledků dotazníku – 2. fáze	79
2.4. Analýza dílčích výsledků rozhovoru	81
3. Didaktická analýza obsahu publikací pro prevenci na ZŠ	83
III. ZÁVĚR	94
IV. LITERATURA	96
V. PŘÍLOHY	99

ÚVOD

Užívání návykových látek je v současné společnosti mezi dětmi stále častější. Výsledky různých výzkumů dokonce poukazují na to, že v některých případech se jedná o problémy zcela zásadní. Alarmující je také skutečnost, že s užíváním návykových látek mají zkušenosti děti se stále snižující se věkovou hranicí. Úloha prevence a preventivních opatření je tedy nezbytná.

Důvodem pro zpracování této práce byla snaha zjistit, jakým způsobem je primární prevence v období školní docházky dětí realizována, jak jsou výukové materiály vybaveny, jaká je jejich dostupnost a zda jsou maximálně využívány při vlastní realizaci prevence.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. V teoretické části budou vymezeny základní aspekty problematiky prevence, její druhy, cíle, cílové skupiny, zásady, metody a postupy užívané při realizaci prevence. V rámci popisu základní odborné terminologie budou vysvětleny pojmy jako sociální patologie, preventivní programy, minimální preventivní program, metodik prevence, adekvátnost a efektivita. Dále budou analyzovány systémy zajišťující primární prevenci (MŠMT, nevládní organizace). Další kapitoly budou věnovány charakteristice centra prevence Třebíč (KLUB ZÁMEK) a projektu „Silní bez násilí“.

Praktická část je zaměřena na výzkum celkové didaktické úrovně realizace prevence na ZŠ. Nejprve byly vymezeny cíle a metodologický postup výzkumného šetření. Dále byla provedena samotná analýza dat prostřednictvím celkové, dílčí a obsahové analýzy. Pro zjištění reálného stavu skutečnosti byla získána zpětná vazba od žáků – klientů absolvujících aktivity preventivních programů. Získávání dat probíhalo formou dotazníků a rozhovorů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. PREVENCE

1.1. Vymezení pojmu prevence a primární prevence

Dle všeobecných výkladů je prevence chápána především jako předcházení. Termín je užíván především v souvislosti se zabráněním vzniku nemoci či nežádoucího jevu. Je zahrnován do širokého spektra různých oblastí, např. zdravotnictví, právo, výchova, doprava, politika apod. (MŠMT. *Vybrané termíny primární prevence*, online)

Prevenici je možné rozlišit na určité typy: primární prevence, sekundární prevence, terciální prevence. V odborné literatuře se můžeme také setkat s rozdělením na všeobecnou, selektivní a indikovanou. (Nešpor, Csémy, 1998b: 8)

V další ze svých publikací uvádí Nešpor definici prevence následujícím způsobem: „Slovo „prevence“ je latinského původu a znamená opatření učinění předem, včasnou obranu nebo ochranu. Přibližně od konce 50. let se prevence rozdělila na primární a sekundární. Cílem primární prevence je předcházet nemoci před tím, než vznikne. Sekundární prevence se provádí až po vzniku nemoci, ale ještě před tím, než nemoc způsobila poškození. Od šedesátých let se navíc hovoří o terciální prevenci. Ta se použije po té, co nemoc způsobila poškození, cílem terciální prevence je předejít dalším škodám.“ (NEŠPOR, 1999b: 6)

Základní otázky prevence spojené s aplikací prevence prostřednictvím výchovy na školách uvádí ve své publikaci J. MARHOUNOVÁ a K. NEŠPOR: „Prevence musí být prováděna jako kontinuální proces, přiměřeně věkovým kategoriím a skupinám, koncipována jako získání co nejširších poznatků o drogách. Dále musí být zaměřená na získání postojů a dovedností, které klientům umožní nacházet řešení jejich případných nesnází a musí být v neposlední řadě schopná zapojit rodinu klienta“. (Marhounová, Nešpor, 1995: 87)

Primární prevence

Primární prevence spočívá v zahrnutí veškeré nabídky aktivit a činů. Především působí a apeluje na názory, postoje a chování lidí. Primární prevence usiluje o osvojení schopností, jak zvládat řešení problémů a naučit se znát a naplňovat své duševní i tělesné potřeby. (*MŠMT. Vybrané termíny primární prevence*, online)

„Primární prevence má za cíl předcházet problémům s návykovými látkami u těch, kdo je ještě nezačali užívat“. (NEŠPOR, CSÉMY, 1998b: 8)

1.2. Cíle a cílové skupiny primární prevence

Prevence směřuje jednoznačně ke specifickým cílům. Jedním z cílů je realizace pokusu o snižování dostupnosti návykových látek. Výsledky několika různých statistik ukazují, že skutečně zavedené pokusy o snížení dostupnosti přinesly např. k poklesu kriminality. Pokusy je možné realizovat několika způsoby, např. věkovým omezením, zákazem výroby některých látek, zavedení nových či zpřísnění stávajících pravidel, zavedení licencí, cenová regulace apod. (NEŠPOR, DVOŘÁK, 1998a: 47)

Za cílové skupiny primární prevence jsou považovány především osoby, u kterých ještě nebyl zaznamenán nežádoucí jev. Jsou to nejčastěji děti předškolního věku, mládež a osoby staršího školního věku. Osoby starší (vysokoškolští studenti, pedagogové, vychovatelé apod.) jsou již řazeny do sekundární cílové skupiny. (*MŠMT. Vybrané termíny primární prevence*, online)

Primární prevence u dětí předškolního věku, který je ohraničen věkovou hranicí 3- 6 let, je zaměřena na upevnění hodnoty zdraví. Je třeba děti v tomto problematickém věku upozorňovat na nebezpečné situace, se kterými se mohou setkat a ve kterých se mohou ocitnout i bez vlastního zavinění. S tím souvisí podpora při utváření sociálních vazeb a vztahů mimo spektrum vlivu a působnosti rodiny. Období předškolního věku je pro prevenci jedno z nejdůležitějších. Dítě se dostává za hranici stálého rodinného prostředí, které pro něj bylo stabilní a neohrožující jistotou. Je nutné, aby mělo dítě na paměti, že se stává členem

společnosti a nositelem různých sociálních rolí. Začíná se stávat osobností, kterou je třeba naučit, jak rozpoznat negativní vlivy přicházející z okolí a jak se jim bránit.

Na začátku období mladšího školního věku dítě zpravidla přichází do základní školy. Stává se členem kolektivu, který je složen z dětí pocházejících z různých prostředí (funkční a nefunkční rodiny, úplné či neúplné rodiny aj.). V tomto období už jsou děti vybaveny určitými předpoklady, zkušenostmi a představami o světě. Charakteristickým znakem přicházející životní etapy je touha objevovat a zkoušet nové věci. Prevence se soustředí na vysvětlení rizik spojených s případným experimentováním s drogami či jiných návykových látek, alkoholem a tabákovými výrobky. Žáci jsou seznamováni s konkrétními riziky.

Starší školní věk a dospívání je období, kdy je třeba žáky nejvíce chránit. Přichází mnoho změn, se kterými se musí vyrovnat. Jsou vystaveni tlaku při rozhodování o dalším studiu, přemýšlejí nad budoucím povoláním. Pro některé žáky to může být stresující více, než dávají na první pohled znát. Aby se vyrovnali s případnými neúspěchy, nesplněnými představami svými i svého okolí, mohou snáze přistoupit k různým experimentům, aby se zase mohli cítit dobře. Cílem prevence je nabídnout jim adekvátní a efektivní pomoc, vštěpit jim přesvědčení, že přiznat si, že mají s něčím problém, není nic, za co by se museli stydět.

(NEŠPOR, 2001: 55, 56)

Rozsah problémů, se kterými se děti v dnešní době potýkají, je opravdu široký. Důkaz důležitosti prevence podává mj. také výroční zpráva „Linky bezpečí“ z roku 2010. V sekci celkových statistik je uvedeno: *„V roce 2010 se uskutečnilo 581 rozhovorů přes chat. Jednalo se o 136 chlapců a 440 dívek. U pěti proběhlých chatů nebylo pohlaví zaznamenáno. V poměru s rokem 2009 vzrostl počet rozhovorů o 252. Dále statistika uvádí tematické skupiny, počet kontaktů a procedurální vyjádření.*

<u>Tematické skupiny</u>	<u>počet kontaktů</u>	<u>procentuální vyjádření</u>
<i>osobní témata</i>	218	36
<i>rodinné vztahy</i>	84	13,5
<i>CAN</i>	55	8,5
<i>Ostatní</i>	43	7
<i>Problémy s láskou</i>	43	7
<i>Škola</i>	42	6,5
<i>Vrstevnické vztahy</i>	37	6
<i>Problémy sexuálního zrání</i>	27	4
<i>Neurčena</i>	20	3
<i>Šikana</i>	19	2,5
<i>Problematika internetu</i>	10	5
<i>Závislosti</i>	5	

*Celkem bylo uskutečněno 603 hovorů prostřednictvím aplikace chat. “
(Linka bezpečí, online)*

1.3. Zásady primární prevence a její efektivita

Prevence je z pohledu společnosti chápána jako důležitý aspekt. Aby mohla být zajištěna její efektivita v co největším rozsahu, je třeba znát a dodržovat určité zásady. Nejdůležitějšími z nich se zabýval s naprostou určitostí také odborník Karel Nešpor.

Aplikace preventivních programů by měla začínat co nejdříve a v souladu s věkovou vyspělostí. Důraz by měl být kladen na získávání relevantních sociálních dovedností a dovedností potřebných pro život. Dále je třeba brát v úvahu místní specifika, využití pozitivních modelů, pravdivost a nezkreslenost informací, dostatek času, komplexnost, systematičnost i komplikace. (NEŠPOR, 1999b: 8-11)

Efektivita je založena na součinnosti dvou významných faktorů: zvyšování věkové hranice u osob užívajících návykové látky a zároveň snižování jejich počtu. Její cíle jsou směřovány k znalostem o účincích a důsledcích užívání návykových látek, dále ke změnám v postojích k návykovým látkám. Zásadní předpoklady úspěšnosti spočívají v načasování, v promyšlenosti a provázanosti aplikovaných metod a technik, v jasném definování sledovaného cíle aj. (*MŠMT. Vybrané termíny primární prevence*, online)

Znakem, který jasně dokazuje, že je daný preventivní program efektivním, je znatelná změna chování.

1.4. Druhy prevence

V úvodu kapitoly byly již předloženy základní druhy prevence (primární, sekundární, terciální). Kromě výše uvedených dělení, lze prevenci dělit dále na specifickou a nespecifickou prevenci.

Specifická prevence je zaměřena na určitý konkrétní jev, určitou cílovou skupinu, u které je možno očekávat zvýšenou náchylnost a sklony k podlehnutí ohrožujícím vlivům.

Cílem nespecifické prevence je rozvoj osobnosti zaměřený na sebepoznání, sebeúctu, pozitivní sebehodnocení, asertivitu, komunikaci, sebeakceptace apod. Klíčovým charakteristickým znakem je nepřímá souvislost se zneužíváním návykových látek. Realizace probíhá pomocí organizace volného času, zájmových kroužků popř. sportovních aktivit. (*MŠMT. Vybrané termíny primární prevence*, online)

2. ZÁKLADNÍ ODBORNÁ TERMINOLOGIE

2.1. Sociální patologie, sociální deviace

V soustavě vědních oborů nemá sociální patologie postavení samostatného vědního oboru. Přiřazována je jako jedno z odvětví k sociologii. Dle vymezení Fischera a Škody „*Jde o souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů.*“ (FISCHER, 2009: 13)

Výskyt sociálně patologických jevů má vždy pro společnost negativní důsledky. V souvislosti se sociální patologií se můžeme také setkat s termínem sociální deviace. Principiálně vychází oba termíny ze stejného základu. Rozdíl mezi těmito pojmy spočívá v důsledcích dopadu. Na rozdíl od sociální patologie se v případě sociální deviace nemusí vždy jednat pouze o důsledky negativní.

„Sociální deviace je definována jako způsob jednání, které není konformní vůči společenské normě, jež je akceptována většinou populací. Deviace je obecně definována jako kterákoli odchylka od normální struktury či funkce.“
(FISCHER, 2009: 14)

2.2. Preventivní programy

Preventivní programy slouží k realizaci prevence. Uskutečňovány jsou v jednorázové nebo dlouhodobé podobě. Základní formou výuky preventivních programů jsou přednášky, besedy nebo komponované pořady. Dlouhodobé preventivní programy jsou rozčleněny na několik tematických bloků. Navazují na získané informace dříve a rozšiřují je. Konkrétní obsah je upraven a přizpůsoben podmínkám jednotlivých tříd. (MŠMT. *Vybrané termíny primární prevence*, online)

2.2.1. Primárně – preventivní programy

S primárně preventivními programy se můžeme setkat v několika podobách. Jak uvádí „*Slovník pojmů primární prevence*“, lze si vybrat z programů, které jsou zaměřeny na cílovou skupinu dětí, studentů, pedagogů, institucí či veřejnosti. Dále pak z programů, které pracují s určitou částí populace z hlediska určitého kritéria nebo z programů náhodných.

U každého druhu programu je nutné brát v úvahu faktory týkající se osoby, která program realizuje a volby formy práce při aktivitách preventivních programů. Časově se primárně preventivní programy pohybují v rozsahu od několika hodin až po dobu několika let. (MŠMT. *Vybrané termíny primární prevence*, online)

2.2.2. Minimálně preventivní programy

„Minimálně preventivní programy představují v resortu školství, mládeže a tělovýchovy základní nástroj prevence, který je komplexním systémovým prvkem v realizaci preventivních aktivit v základních školách, středních školách a specifických školách apod. “ (MŠMT. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, online)

Minimálně preventivní programy jsou dále určovány několika hlavními aktivitami, které by měly být splněny. Jedná se o komplexní systémové vzdělávání pracovníků v oboru (např. metodik prevence), zavedení a realizace výchovy ke zdravému životnímu stylu, aplikace a přínos nových metod, podmínky pro organizaci a náplň volného času, spolupráce, průběžné monitorování situace a stavu.

(MŠMT. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, online)

2.3. Další pojmy

Experimentování – znamená, že člověk již danou látku vyzkoušel (většinou se tak stává v prostředí různých diskoték, kdy mladí se mladí lidé přiklání k experimentům s látkami, aby se lépe bavili)

Návyk – v případě konstatování, že se již jedná o návyk, setkáváme se s ustáleným užíváním. V této situaci je člověk ovládán touhou po droze.

Zneužití drogy – nastává v případě, kdy se po užití dostaví následky, přesto však člověk v užívání látky pokračuje, přestože by to pro něj mohlo znamenat ohrožení na životě.

Závislost – je stádium, kdy už člověk v podstatě nemyslí na nic jiného, než na drogu (či jinou látku). Každodenní režim se točí k myšlenkám, jak ji sehnat, kolik, popř. kde. Jedná se o stav neustálého přemýšlení nad drogou.

(HOLSTEIN, 1996: 29)

3. SYSTÉMY ZAJIŠŤUJÍCÍ PRIMÁRNÍ PREVENCI

3.1. MŠMT

Je řazeno společně s dalšími institucemi do systému prevence. Mj. sem patří také odbory školství na krajských úřadech, základní, střední a speciální školy, organizace pro zajištění volného času, pedagogicko - psychologické poradny nebo střediska výchovné péče. Klíčovými osobami působícími v těchto sekcích jsou:

- Odborný pracovník MŠMT
- Krajská školský koordinátor prevence
- Okresní metodik prevence
- Školní metodik prevence

MŠMT zpracovává *Koncepci prevence* v působnosti resortu, vytváří podmínky pro realizaci, vydává metodické pokyny, vyčleňuje finanční prostředky a koordinuje činnost organizací. (MŠMT. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*, online)

3.1.1. Odbor školství, mládeže a tělovýchovy krajského úřadu

Činnost odboru spočívá především v zajištění realizace Minimálních preventivních programů a podmínek pro fungování vzdělávání pedagogických pracovníků v rámci realizace prevence. Účastní se spolupráce s institucemi dalších resortů.

V neposlední řadě volí a jmenuje nejvhodnějšího adepta zastupujícího pozici „krajského školského koordinátora prevence. (MŠMT. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*, online)

3.1.2. Krajský školský koordinátor prevence

Úkolem krajského školského koordinátora prevence je spoluúčast při vytváření krajské koncepce a programu prevence. Dále sleduje situaci a podmínky nastavené ve školách, zajišťuje pracovní setkávání v pravidelném časovém úseku a provádí kontrolu, zda jsou naplňovány a dodržovány osnovy minimálních preventivních programů. (MŠMT. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*, online)

3.1.3. Okresní metodik preventivních aktivit

Centrem práce okresního metodika preventivních aktivit jsou střediska výchovné péče a pedagogicko – psychologické poradny. Nese odpovědnost za realizaci minimálních preventivních programů, kterým je garantem. Úzce spolupracuje s krajským školským koordinátorem prevence, zajišťuje pravidelné poradní setkání, kde informuje školní metodiky o odborné literatuře, aktuálních informacích a kontaktech, o činnosti organizací angažujících se v otázkách prevence. Dále dohlíží na aplikaci nových metod, pomáhá řešit aktuální problémy ve školách osobní přítomností. (MŠMT. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*, online)

3.1.4. Školní metodik prevence

Poskytuje odborné konzultace pedagogům, navrhuje metodické materiály a pomůcky, zpracovává podklady, které dále postupuje okresnímu metodikovi prevence (krajskému školskému koordinátorovi prevence).

Charakteristickým rysem náplně jeho práce je „*sledování ve spolupráci s dalšími pracovníky školy nebo školského zařízení rizika vzniku a projevy sociálně patologických jevů a navrhuje cílená opatření k včasnému odhalování těchto rizik a k řešení vzniklých problémů, informuje pracovníky školy nebo školského zařízení o způsobech řešení krizových situací v případech výskytu sociálně patologických jevů ve škole nebo školském zařízení*“. (MŠMT. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*, online)

3.2. Nevládní organizace – Asociace Pět P v ČR

Asociace Pět P získala v roce 2001 pro svou činnost certifikaci. Jedná se o organizaci, která je českou verzí zahraničního projektu „Big Brothers Big Sisters“. Program, který Asociace Pět P nabízí, je řazen do preventivních aktivit zabývajících se organizací volného času. Pět P = pomoc, podpora, přátelství, péče, prevence.

Základní poslání a cíle jsou vymezeny v dokumentu *Stanovy občanského sdružení Asociace Pět P v ČR, čl. III:*

„Sdružení bylo založeno s cíli:

- a. sdružovat manažery, koordinátory, supervizory, dobrovolníky a další účastníky a spolupracovníky Programu Pět P*
- b. podporovat implementaci Programu Pět P v České republice*
- c. působit jako zastřešující orgán Programu Pět P v ČR ve vztahu ke státním, nestátním, domácím i zahraničním organizacím*
- d. být partnerem domácím i zahraničním organizacím zabývajícím se dobrovolnictvím, práci s dětmi a mládeží či podobnými cíli.*
- e. prostřednictvím Programu Pět P všestranně podporovat rozvoj dobrovolnictví v ČR.*
- f. Program Pět P je preventivní volnočasový program pro děti ve věku 6 - 15 let postavený na principu dobrovolného vztahu mezi dítětem a dospělým dobrovolníkem. “(Stanovy Asociace Pět P v ČR, online)*

4. PRIMÁRNÍ PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ V PEDAGOGICKÉ PRAXI

4.1. Interkulturní výchova a její využití

Na multikulturní výchovu a její aspekty je v současné podobě školství kladen velký důraz. Potvrzujícím faktem je zařazení multikulturní výchovy mezi šest hlavních průřezových témat, které jsou definovány v Rámcovém vzdělávacím programu. Cílem průřezového tématu je podpora vzájemné snášenlivosti, zájmu, tolerance, otevřenosti, rovnosti, respektu a akceptace. V dokumentu *Národní program rozvoje vzdělávání* jsou definovány cíle, ke kterým by měli být žáci směřováni: „...*vůle spolupracovat a vytvářet hodnoty akceptovatelné členy vlastní i ostatních etnických, náboženských, rasových, sociálních či sexuálních skupin.*“

(MORVAYOVÁ, 2001: 31)

V pedagogické praxi se učitel setkává s různým etnickým složením tříd. Je proto považován za jednoho ze základních činitelů působících v problematice dané oblasti. Striktně by se měl vyvarovat stereotypizaci, předsudkům a dalším podobným chybám. Žáci učitele vnímají jako nositele určitých hodnot a přejímají od něho některé hodnoty.

Průřezová témata usilují o vzájemnou propojenost předmětů. Jedná se o rozšíření přínosu informací, celospolečenských témat, podporu při hledání správného řešení.

Správnému působení na utváření hodnot žáků napomáhají klíčové kompetence „... *vycházet od zformovaného vlastního stanoviska, mít dostatek informací k tématu, být hodnověrný a původní, nebýt direktivní, být připraven na názorovou i postojovou opozici a umět s ní zacházet*“.

Dále je důležité pro napomáhání utváření správných postojů ... *vést žáky k ujasnění jejich vlastního postoje, podpořit postoj pozitivní, porozumět postojům negativním, nezůstávat u konstatování...*“ (MORVAYOVÁ, 2001: 33)

Z hlediska metod užívaných při realizaci prevence je doporučováno volit vhodné metody, u nichž lze předpokládat pozitivní účinek. Doporučovanými metodami jsou zejména brainstorming, diskuze, skupinová vyučování a využití dramatické techniky dramatické výchovy (stylizace do různých sociálních rolí, simulační hry).

4.2. Doporučené techniky

4.2.1. Muzikoterapie

Zajímavou technikou, jež je doporučována mnohými odborníky k realizaci prevence či vlastní léčby závislosti je Muzikoterapie. Jak už napovídá samotný název, je v této činnosti základem hudba. Doporučována je také kombinace s relaxačními technikami např. jógou. Muzikoterapii lze aplikovat aktivní nebo receptivní formou. Při aktivní formě zpívají samotní klienti programu (jednotlivci, popř. společné písně). Využívají se i hudební nástroje, bubínky, činely, triangl aj.). (NEŠPOR, CSÉMY, 1996: 89)

Receptivní forma probíhá poslechem hudby. Nejčastěji se používá hudba klasického žánru či s orientální tematikou. Princip celé techniky spočívá ve zklidnění celého organismu klienta a jeho uvolnění. Dalším úkolem klientů je zamyslet se nad obsahem pouštěné hudby a texty jednotlivých pasáží. Poté pokračují návrhem pozitivního řešení, které by použili, kdyby se v jejich životě stalo něco podobného, co se odehrávalo v písni. Posledním jejich úkolem je navrhnout postup, jak by se dalo situaci předejít. (NEŠPOR, 2000: 119)

4.2.2. Odmítnutí s vysvětlením, nabídnutí lepší možnosti

Technika „Odmítnutí s vysvětlením“ se užívá především v situacích, kdy chce dotyčný člověk odmítnout např. alkohol či jinou návykovou látku, která mu je nabízena. Vysvětlení se zde užívá proto, aby dal dotyčný tomu druhému najevo, že neodmítá jeho přítomnost a samotnou osobu, ale že se jedná pouze o odmítnutí nabízené věci.

Využití nabídky s lepší možností se doporučuje volit v situacích, kdy se jedná o komunikaci s osobou, na které dotyčnému záleží. Tímto způsobem je možné zjistit, jaké priority jsou pro druhého důležité (zda preferuje strávení volného času např. s alkoholem nebo je ochoten se ho vzdát a strávit čas společně). (NEŠPOR, 1994: 65, 67)

4.2.3. Prevence a pomoc rozhovorem

Rozhovor je technika, kterou využíváme každý den. Abychom jej mohli použít jako nástroj sloužící k prevenci a zároveň pomoci, měl by mít určitou strukturu. Osnova celého rozhovoru by měla být pečlivě promyšlená s vymezenými cíly a body, o kterých se potřebujeme dozvědět více. Samotnému rozhovoru by měla předcházet příprava. Během ní by si měl koordinátor následného rozhovoru ujasnit vše potřebné (informace o klientovi, postup, cíle). Dále je kladen důraz na úvod rozhovoru. Je důležité nezapomenout na to, že se jedná o vzájemný rozhovor, ne o výslech. Během úvodních frází je pro začátek dobré si vzájemně shrnout, co navzájem účastníci rozhovorů očekávají. Když se rozhovor směřuje již ke konci, měla by následovat zpětná vazba a společné zhodnocení. (ŠIK, 2002: 41, 42)

4.2.4. Prevence u dětí závislých

Rozsah prevence je opravdu poměrně široký a všichni příjemci preventivních aktivit vyžadují notnou dávku pozornosti. Zvláštní kategorií jsou děti, které pocházejí z rodiny, kde se už problém se závislostmi vyskytl. Zde je vhodné se zaměřit na celou rodinu a centrum prevence umístit přímo v rodině. Celý preventivní zásah by měl podléhat následujícím zásadám: *„získat důvěru dítěte, umět s ním mluvit o alkoholu a o drogách, předcházet nudě, vytvořit zdravá pravidla v rodině, být pro dítě nositelem dobrých hodnot, pomoci dítěti bránit se nevhodné společnosti, posilovat zdravé sebevědomí dítěte, dobře spolupracovat při prevenci u dětí v rámci rodiny i mimo ni“*. (NEŠPOR, 2000: 124, 125)

4.2.5. Mediální gramotnost

V dnešní moderní společnosti nás média obklopují a ovlivňují více, než si sami uvědomujeme. Díváme se na reklamy, které jsou cíleně zaměřeny na své uživatele. Ne všechny informace, které během reklamy dostáváme, jsou však sto procentní. Mnoho z nich má v sobě ukrytý další podtext. Je nutné se naučit, jak správně informace přijímat, oddělovat a třídit, zaujmout k nim postoj.

Technika „Mediální gramotnost“ by měla klientům pomoci naučit se s přijímanými informacemi správně nakládat. Spočívá v přemýšlení nad důležitými otázkami týkající se reklamovaných věcí, které by mohly ohrozit např. abstinenci,

vyvolávání negativních emocí, kterým věcem je lepší se vyhnout a také které věci jsou dobré, které mi přináší uvolnění a spokojenost apod. (NEŠPOR, 2000: 118)

Návod, jak proniknout do tajů reklamních triků a jejich odhalení předložili svým čtenářům K. Nešpor a A. Scheansová. Aspekty reklamních triků: důraz na oslovení „všichni“, tradice, podružné informace, slibování nespílitelného, boj za svobodu, světovost, vědecký důkaz, legrace, relaxace, příroda, melodie aj.

(25 reklamních triků – a jak se jim bránit, online)

„Ukázky reklamních technik:

- 1) Sexappeal (Vychutnej si svého kozla. – pivo)*
- 2) Staňte se opravdovým mužem – Marlboro*
- 3) Srovnání (oproti běžnému prášku.)*
- 4) Cena (za pouhých . . . Kč)“*

(HOLSTEIN, 1996: 65)

5. PRIMÁRNÍ PREVENCE – KLUB ZÁMEK – CENTRUM PREVENCE TŘEBÍČ

5.1. Obecná charakteristika

Počátky vzniku instituce KLUB ZÁMEK jsou datovány k roku 1994. V tomto roce zde začalo důsledkem spolupráce Oblastní charity Třebíč a Sdružení Podané ruce Brno fungovat Centrum prevence drogových závislostí v Třebíči.

V letech 1997 2000 bylo Centrum rozděleno na dvě pracoviště z důvodu negativního vlivu problémových uživatelů. Následně došlo k opětovnému sloučení. V roce 2007 se skládalo zařízení ze tří sekcí: nízkoprahový klub BARÁK, nízkoprahový klub ZED a primární prevence. Jako náhrada za zaniklou sekci ZED byla zavedena terénní práce „STREETWORK“.

Dne 1. 10. 2007 obdrželo zařízení KLUB ZÁMEK certifikát akreditovaný MŠMT. Certifikace byla udělena na programy specifické primární prevence v rámci školní docházky. (*Primární prevence – informační brožura, online*)

5.2. Tématické bloky

Nabídka programů, kterou disponuje KLUB ZÁMEK, je velmi pestrá. Programy jsou přizpůsobeny jednotlivým ročníkům. Celkové nabídky zahrnují témata: Pohodová třída (6. ročník), Abeceda závislostí (7. ročník), Hodnota sexuality (8. ročník), Komunikace (9. ročník), Mít se rád (6. – 9. ročník). Programy usilují o posílení důvěry mezi žáky, o vytvoření spolupráce, o rozšíření informací o drogách, účincích a rizicích s nimi spojených, o upevnění postojů v oblasti sexuality, o seznámení s úskalími sexuálního života apod. Dále podporují rozvoj tolerance, nácvik zvládání konfliktů a krizových situací. Doplňující program „Mít se rád“ je zaměřen na nitro osobnosti klienta (sebepoznávání, sebeakceptace, sebehodnocení, zdravý životní styl).

(*Primární prevence – informační brožura, online*)

5.3. Charakteristika preventivních programů

Preventivní programy jsou určeny žákům základních škol. Během celého školního roku zorganizují lektoři tři vstupy. Než dojde k samotné realizaci, vyplňuje třídní učitel vstupní dotazník, který umožní program přizpůsobit dané situaci a podmínkám konkrétních tříd. Samotný průběh je stylizován do tří dvouhodinových bloků. Odstup mezi jednotlivými bloky je stanoven minimální doporučenou lhůtou na 1 měsíc.

Po ukončení všech bloků následuje opět rozbor situace s třídním učitelem. Výsledkem je zmapování a porovnání změn, které po aplikaci preventivního programu nastaly.

Při vlastní realizaci prevence jsou dodržována striktní pravidla a práva účastníků programu.

Konkrétní znění pravidel programů a práv účastníků předkládá dokument *Primární prevence – informační brožura k programům specifické primární prevence pro ZÁKLADNÍ ŠKOLY* (online, 2011, s. 9):

„PRAVIDLA PROGRAMU:

1. *MLUVÍ JEN JEDEN – neskáčeme si do řeči, vyčkáme na slovo*
2. *STOP – můžeš říct „stop“, pokud ti bude nepříjemné o něčem mluvit*
3. *PRAVIDLO TŘETÍ OSOBY – můžeš mluvit ve třetí osobě, pokud nebudeš chtít, aby ostatní věděli, že tvé sdělení se týká tvé osoby*
4. *RESPEKT ostatních spolužáků a jejich názorů*
5. *MLČENLIVOST – nevynášíme důvěrné informace*
6. *NEHOUPAT SE NA ŽIDLÍCH*

PRÁVA ÚČASTNÍKŮ (ŽÁKŮ):

1. *Na anonymitu – nemusí sdělovat své jméno, ale přezdívku*
2. *Na důstojnost, respekt, zdraví a bezpečnost ze strany pracovníků i ostatních*
3. *Na ochranu osobní svobody, soukromí a ostatních údajů, ochranu před jakýmkoliv formami zneužívání, nucenými pracemi, diskriminací.*
4. *Na rovnocenný přístup ze strany pracovníků bez ohledu na pohlaví, věk, rasu, politické přesvědčení, náboženství, právní či společenské postavení, psychický, fyzický nebo zdravotní stav a socioekonomické možnosti*

5. *Být jasně a včasně informován o programu, formě, obsahu, délce, pravidlech, cílech, předpokládaném přínosu programu, rizicích a opatřeních vyplývajících z nedodržení pravidel*
6. *Se podílet na plánování náplně programu a nejsou nuceni k zapojení se do připravených činností*
7. *Znát způsob vedení, uchování a zabezpečení dokumentace o programu*
8. *Podat stížnost (způsoby a postup viz níže)“*

6. PROJEKT „SILNÍ BEZ NÁSILÍ“

V následující kapitole bude představen projekt, který vznikl v rámci realizace primární prevence za účelem rozšíření preventivních opatření mezi žáky základních škol. Samotnou realizaci prevence zajišťuje organizace TRIALOG společně s taneční a hudební skupinou GEN ROSSO. Na ZŠ Máj byl projektový týden pořádán v období 3. – 7. října 2011.

6.1. Organizace TRIALOG

TRIALOG je občanské sdružení, jehož vznik je datován k roku 1998. Bylo založeno na spolupráci tří občanů, kteří usilovali o rozvoj a podporu občanské společnosti. Tato organizace se zabývá především pořádáním seminářů, různých kurzů, společenských a kulturně zaměřených akcí. Dále zajišťuje poradenskou pomoc a realizaci podpůrných programů. (*Trialog*, online)

Základní cíle jsou vymezeny v dokumentu *Úplné znění Stanov občanského sdružení* (online, 2012, s. 2):

„Základními cíli Trialogu jsou zejména:

- a) Přispívat k prohlubování komunikace a spolupráce mezi občanským (neziskovým) sektorem, podnikatelským sektorem a sektorem veřejné správy.*
- b) Vyhledávat a zveřejňovat příklady dobré spolupráce občanů, veřejné správy a podnikatelů, které přispívají k rozvoji občanské společnosti*
- c) Rozvíjet aktivity podporující zapojování občanů do řešení aktuálních problémů společnosti*
- d) Podporovat spolupráci nestátních neziskových organizací*
- e) Zprostředkovávat veřejnosti informace a nové poznatky*
- f) Zprostředkovávat jednotlivým občanům, partnerským párům a rodinám s dětmi dosažitelnou informační, konzultační, poradenskou a mediační pomoc a podporu při řešení sociálně – právních, vztahových a komunikačních problémů.“*

6.2. Taneční a hudební skupina GEN ROSSO

Vznik této významné taneční a hudební skupiny náleží polovině šedesátých let. Jedná se multikulturní soubor, jehož členové pocházejí z různých částí světa. Během celého jejího působení se zde vystřídalo již přes 200 členů. Lidé patřící do této skupiny zde působí do té doby, než se rozhodnou vstoupit do manželství, poté

skupinu opouští, ale zůstávají se členy i nadále v kontaktu. Jak už vypovídá rozmanité složení skupiny, nese se ve stejném duchu i jejich tvorba. Hudební styl a celá činnost závisí pouze na členech, jejich složení a částečně podléhá i situaci společnosti. V současné době je ve skupině 18 členů, kteří pocházejí z Argentiny, Brazílie, Filipíny, Itálie, Keňa, Polsko, Tanzanie, Španělsko a Švýcarsko).

Skupina spolupracuje se školami, dětskými domovy, ale také s věznicemi apod. Přijíždějí do škol a pracují zde s dětmi na různých projektech. Cestují po celém světě. (*Gen Rosso*, online)

6.3. Charakteristika projektu

Projekt „Silní bez násilí“ je pilotní projekt evropského formátu. K jeho realizaci byla pozvána organizace TRIALOG v roce 2007 Občanským sdružením STARKMACHER. Ke spolupráci byla přizvána Základní škola Gajdošova, Brno. Rok poté bylo uvedeno muzikálové představení pro tři tisíce diváků. Projekt byl rovněž součástí 10. výročí FESTIVALU 3+1.

Celý název projektu zní SILNÍ BEZ NÁSILÍ /Podpora pozitivního sociálního klimatu ve školách/. Mezi významné podporovatele patří MŠMT a Evropský sociální fond. Co se týče samotné realizace, byl v České republice uveden v 9 krajích (např. Brno, Jihlava, České Budějovice a další).

Klíčové aspekty celého projektu jsou postaveny na zážitkových technikách, reálných modelových situacích a především na hudbě a tanci. Celkem je možno angažovat do projektu až 250 žáků. Cílová skupina není omezena pouze na agresora a oběť, ale především je oslovena přihlížející většina.

(*Silní bez násilí*, online)

6.4. Realizace projektu (ZŠ Máj, České Budějovice)

Projekt „Silní bez násilí“ byl realizován také na ZŠ Máj v Českých Budějovicích. Díky vřelé vstřícnosti a ochotě paní učitelky Mgr. Věry Paškové, jsem mohla získat všechny potřebné informace o tom, jak celá realizace projektu probíhá. Následující kapitola tedy vychází z informací získaných prostřednictvím rozhovoru s p. Paškovou a jejích zapůjčených poznámek.

Celý projekt začíná úvodním seminářem pro učitele. Na semináři se učitelé seznamují se strukturou projektu, nacvičují různé aktivity. Poté následuje práce učitelů, kteří žáky v rámci vyučování připravují na projektový týden.

Na začátku projektového týdne byli žáci rozděleni do tzv. dílen (workshopů), které byly různě zaměřeny: tanec, sbor, hudební skupina, orchestr, herectví, scénografie, světlo a zvuk. Každé skupině byl přidělen jeden pedagog a jeden zahraniční lektor. Vedoucí skupin prostřednictvím všech činností připravovali žáky na závěrečné vystoupení muzikálu „Streetlight“.

Jedním z prvních úkolů byla kresba erbu. Nejprve si podle šablony vytvořili žáci erb každý svůj, poté bylo jejich úkolem vytvořit erb společný. Doplňující aktivitou bylo doplnění slovy v podobě vyjádření toho, má žák/žákyně rád/a nebo naopak to, co nenávidí.

Další dny byly věnovány různým hrám. Zapojeni byli opravdu všichni žáci. Hry byly naplánovány tak, aby silnější pomáhali slabším, ale i naopak, vytvořili si mezi sebou důvěru a ochotu ke spolupráci. Např. žák výborný v matematice pomohl méně zdatnému žákovi s jeho úkoly. Na oplátku mu tento žák pomohl s úkoly, kde byla třeba fyzická zdatnost, ve které už první žák tak dobrý nebyl. Cílem byla snaha dosáhnout pocitu důležitosti u každého žáka. Široké spektrum her zahrnovalo aktivity na pozornost, logiku, fyzickou zdatnost, zručnost a motoriku, pohotovost a představivost při vymýšlení textu písně, nácviku choreografie apod.

Výsledkem projektových dní je uvedení již výše zmíněného muzikálu „Streetlight“. Kouzlo celé práce spočívá v tom, že žáci mezi sebou nevědí, co nacvičují další žáci v ostatních workshopech. Rovněž netuší, jak celý příběh skončí. Konec je jim odhalen až při samotném vystoupení.

Děj muzikálu je založen na konstrukci skutečného příběhu muže Charlese, který žil v Chicagu. Roku 1969 byl postřelen a následků zranění podlehl. Byla to doba, kdy chicagské ulice byly plny soubojů gangů, při kterých umírali dospělí lidé i děti. Charles se snažil se skupinou kamarádů vymanit z koloběhu nelítostných vyřizování účtů. Odehrává se mnoho situací, sny a touhy hlavních aktérů jsou sraženy na dno, pokouší se přesto znovu se odrazit ze dna a dosáhnout vytouženého cíle. Dá se říct, že téměř všichni očekávali konec v podobě happy endu. Konec byl však opačný a vyvolal nejen v přihlížejících, ale především v samotných účinkujících silné a rozmanité emoce.

Během příprav na projektový týden zahrnovali učitelé do výuky různá témata. K dispozici pro výuku měli pracovní listy, které byly zaměřeny na životní plány a sny, vyjádření pocitů prostřednictvím gest, mimiky a hlasu, empatii, solidaritu, dodržování pravidel, agrese, její aktéry a oběti, myšlení a vyjadřování, rozhodování, nebezpečí, chování apod.

V celkovém shrnutí lze říci, že se jedná o časově velmi náročný projekt, který vyžaduje mnoho psychických i fyzických sil. Autorům projektu, pořadatelům, pedagogům i všem zúčastněným žákům patří velký obdiv.

Po ukončení projektu bylo na žácích znát, že v nich myšlenka příběhu zanechala hluboké stopy. Byly pozorovány znatelné změny v chování některých žáků i celkového jejich přístupu. Žáci jsou se členy skupiny Gen Rosso nadále v kontaktu prostřednictvím e-mailu či dalších sociálních sítí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. CÍLE A METODOLOGICKÝ POSTUP VÝZKUMNÉHO ŘEŠENÍ

1.1. Cíle výzkumného šetření

Diplomová práce je zaměřena na výzkum didaktické podoby programů prevence realizované v prostředí základních škol. Prevence je jedním ze základních faktorů působících při předcházení výskytu negativních jevů a následných případných negativních a nepříznivých důsledků. Hlavní výzkumnou otázkou tedy bylo: Jaká je celková didaktická úroveň realizace prevence na ZŠ. Výzkum byl prováděn na dvou základních školách ve spolupráci s vyučujícími, žáky absolvujícími aktivity preventivních programů a organizátory, kteří zajišťují realizaci preventivních programů primární prevence na ZŠ.

Specifickým cílem práce byla analýza obtížnosti textu a didaktické vybavenosti publikací, které slouží jako východisko při realizaci prevence. Dále pak získání zpětné vazby od žáků – klientů absolvujících aktivity preventivních programů.

1.2. Metody výzkumného šetření

Pro účely zkoumání celkové didaktické úrovně realizace prevence na ZŠ jsem využila metodu kvantitativního výzkumu: analýzu dokumentů. Za účelem získání zpětné vazby od žáků jsem zvolila techniku dotazníku a polostrukturovaného rozhovoru.

Pro analýzu dokumentů jsem vybrala deset publikací, které jsou využívány při realizaci prevence na školách, neboť jsou školám dostupné a také autoři samotných publikací uvádějí, aby byly publikace při realizaci prevence využívány. Cílem prvního úkolu bylo zjištění obtížnosti textu. Dílčí výsledky, resp. analýzy jednotlivých textů byly získány následujícím způsobem. V každé publikaci jsem náhodně vybrala deset textových vzorků. V celkovém souboru, který byl podroben analýze, jsem nejprve určila celkový počet slov a vět. V rámci výpočtů syntaktické obtížnosti jsem nejprve vypočítala průměrnou délku věty, celkový počet sloves v daném souboru a průměrnou délku větných úseků. Jednotlivé dílčí výsledky byly vynásobeny desetinným číslem 0,1. Výsledná hodnota je určení syntaktické obtížnosti.

Při výpočtu sémantické obtížnosti bylo nejprve nutné zjistit hodnoty nositelů sémantické informace v podobě:

P_1 = běžné pojmy

P_2 = odborné pojmy

P_3 = faktografické pojmy

P_4 = číselné údaje

P_5 = opakované pojmy

Zjištěné hodnoty byly dosazeny do obecného vzorce a následně byla vypočítána sémantická obtížnost textu. Sečtením hodnot syntaktické a sémantické obtížnosti bylo již možné získat hodnotu celkové obtížnosti textu. Hustota odborné informace je zjišťována prostřednictvím koeficientů hustoty odborné informace.

Při určování didaktické obtížnosti jsem vycházela z metodologického postupu ověřeného prof. J. Průchou (Průcha, J., 1998, s. 141 – 143, viz příloha).

Pro dokreslení a objektivizaci obrazu prevence byl výzkumný projekt doplněn anketou a rozhovory s „klienty“ - žáky, pro které jsou aktivity preventivních programů přímo určeny - žáci základních škol chápání jako klíčová cílová skupina prevence.

Rozhovory byly pořizeny s pěti žáky ZŠ, kteří se zúčastnili aktivit preventivních programů. Rozhovor probíhal dle předem připravené struktury. Celkem obsahoval 20 otázek spadajících do čtyř tematických okruhů. Okruhy zahrnovaly: obecné informace, vztahy ve třídě, vztah k návykovým látkám a aktivity preventivních programů. Struktura do tematických bloků umožňuje získat ucelený pohled na celkovou problematiku zkoumané oblasti.

Další užitou metodou je obdoba sociometricko-ratingového dotazníku upraveného dle vzoru dotazníku od V. Hrabala, st. (*Sociometricko–ratingový dotazník V. Hrabala, st.*, online)

Dotazník je rozdělen do dvou částí, z nichž každá obsahuje pět otázek.

Součástí první části jsou dvě kladné a dvě záporné otázky zaměřené na určení pozic žák ve třídě. Každý respondent může obsadit u každé otázky tři pozice. Poslední otázka se skládá z pěti podotázek zaměřených konkrétně na respondenta a na jeho vlastní vnímání nejen své pozice ve třídě, ale také na vnímání vzájemných vztahů ve třídě.

Druhá část dotazníku je zaměřena na konkrétní absolvované preventivní programy. Otázky jsou cíleně zaměřeny na zjištění vlivu programů na vztahy ve třídě, na vlastní vnímání těchto programů, na zjištění vlastního postoje k sociálně patologickým jevům a na vnímání užitečnosti a důležitosti programů.

1.3. Výzkumný soubor

V první fázi výzkumného projektu byl analyzován soubor deseti publikací. Nejprve byly provedeny analýzy formálních a technických parametrů (obtížnost textu, didaktická vybavenost), poté následovala didaktická analýza obsahu publikací pro prevenci na ZŠ.

V druhé fázi byli výzkumným souborem žáci ZŠ, kteří se zúčastnili aktivit preventivních programů. Jednalo se o žáky 2. stupně ZŠ. Celkem se zúčastnilo písemného dotazníku 23 respondentů. Polostrukturovaného rozhovoru se zúčastnilo pět žáků. V celkovém součtu se výzkumu zúčastnilo 28 žáků, z toho 15 chlapců a 13 dívek.

1.4. Organizace výzkumu

V lednu roku 2012 jsem oslovila vyučující občanské výchovy na dvou základních školách. Kontaktovala jsem je prostřednictvím e-mailu, který jsem měla k dispozici, protože jsem u obou vyučujících vykonávala různé typy praxí (asistentkou, průběžnou a souvislou). Obsahem emailu byl průvodní dopis pro vyučující s žádostí o spolupráci a o povolení provedení výzkumu v jejich vyučovacích hodinách. Po dohodě e-mailem jsem navštívila vyučující osobně ohledně domluvení organizace a průběhu výzkumu.

Výzkumná data byla získána ve vyučovacích hodinách občanské výchovy v časovém rozmezí 6. – 21. března 2012. Žáci byli informováni o tom, že je dotazník zcela anonymní a o časové náročnosti vyplnění v délce cca deset minut. Veškeré informace získané na základě tohoto výzkumu jsou pokládány za důvěrné a je s nimi nakládáno dle zákona o ochraně osobních údajů.

2. ANALÝZA DÍLČÍCH VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

2.1. Dílčí výsledky didaktické úrovně preventivních publikací

V příloze č. 3 je uveden celkový přehled analyzovaných publikací. Jak vyplývá z tabulky č. 22, z hlediska textové obtížnosti jsou nejnáročnější publikace:

- Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi 4 (Kubátová Dagmar /red./)
- Alkoholici, feťáci, gambleři (Marhounová Jana, Nešpor Karel)
- Léčba a prevence závislostí (Nešpor Karel, Csémy Ladislav)

Nejméně náročné jsou naopak publikace:

- Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí. Časná a krátká intervence. (Nešpor Karel a kol.)
- Kouření, pití, drogy (Nešpor Karel)
- Jak zůstat fit a předejít závislostem (Nešpor Karel a kol.)

Následující tabulky č. 23 – 28 podávají ucelený přehled dílčích výsledků celkové didaktické úrovně preventivních publikací. Na základě zkoumaných kritérií vyšly procentuálně s nejlepší didaktickou úrovní následující publikace:

- Rozhodni se...příručka pro život bez drog (Holstein E. M. a kol.)
- Kouření, pití, drogy (Nešpor Karel)
- Návykové chování a závislost (Nešpor Karel)

Nejnižší didaktická úroveň byla zjištěna u publikace:

- Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami (Nešpor Karel, Dvořák Václav).

2.2. Dílčí analýzy

2.2.1. ANALÝZA Č. 1: ROZHODNI SE...PŘÍRUČKA PRO ŽIVOT BEZ DROG

Předmět analýzy:

Název knihy: „Rozhodni se...příručka pro život bez drog“

Autor: Holstein, E. M., Cohen, E. W., Steinbroner, J. P.

Vydavatelství, rok vydání: Státní zdravotní ústav, 1. české vydání, PRAHA 1996

Počet stran: 168

ANALÝZA OBTÍŽNOSTI TEXTU

1. Výběr textových vzorků: vybráno 10 vzorků

TABULKA 1: ANALÝZA Č. 1 - VÝBĚR TEXTOVÝCH VZORKŮ

pořadí	strana	počet		
		slov	vět	sloves
1.	9	239	15	21
2.	14	201	12	30
3.	18	242	13	31
4.	40	202	14	27
5.	54	210	10	31
6.	66	213	13	29
7.	74	210	12	27
8.	96	216	16	33
9.	112	237	12	26
10.	122	211	12	32

Celkový soubor analýzy, na němž se provádí analýza, tedy činí:

$\sum N = 2\ 181$ slov

$\sum V = 129$ vět

2. Výpočet syntaktické obtížnosti

2.1. Průměrná délka věty (V)

$$V = \sum N : \sum V$$

$$V = 2\ 181 : 129$$

$$\underline{V = 16,91}$$

Průměrná délka věty je 16,91.

2.2. Celkový počet sloves v daném souboru: $\sum U = 287$ sloves

2.3. Průměrná délka větných úseků (U):

$$U = \sum N : \sum U$$

$$U = 2\ 181 : 287$$

$$\underline{U = 7,6}$$

Průměrná délka větných úseků je 7,6.

2.4. Syntaktická obtížnost textu:

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

$$T_s = 0,1 \cdot 16,91 \cdot 7,6$$

$$\underline{T_s = 12,85}$$

V učebnici je syntaktická obtížnost 12,85.

3. Výpočet sémantické obtížnosti

TABULKA 2: NOSITELÉ SÉMANTICKÉ INFORMACE

pořadí	označení	definice pojmu	součet
1.	P ₁	běžné pojmy	$\sum P_1 = 239$
2.	P ₂	odborné pojmy	$\sum P_2 = 97$
3.	P ₃	faktografické pojmy	$\sum P_3 = 12$
4.	P ₄	číselné údaje	$\sum P_4 = 17$
5.	P ₅	opakované pojmy	$\sum P_5 = 130$

Celkový soubor činí $\sum P = 495$

Výpočet:

$$T_p = 100 \cdot \frac{\sum P}{\sum N} * \frac{\sum P_1 + 3\sum P_2 + 2\sum P_3 + 2\sum P_4 + \sum P_5}{\sum N}$$

$$T_p = 100 \cdot 0,227 \cdot 0,329$$

$$\underline{T_p = 7,47}$$

Sémantická obtížnost textu je 7,47.

4. Výpočet celkové obtížnosti textu

$$T = T_s + T_p$$

$$T = 12,85 + 7,47$$

$$\underline{T = 20,32}$$

Celková obtížnost textu je 20,32.

5. Výpočet koeficientů hustoty odborné informace (i, h)

$$i = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum N)$$

$$i = 100 \cdot (126 : 2181)$$

$$\underline{i = 5,78 \%}$$

$$h = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum P)$$

$$h = 100 \cdot (126 : 495)$$

$$\underline{h = 25,45 \%}$$

V analyzovaném textu byly zjištěny hodnoty koeficientů $i = 5,78 \%$ a $h = 25,45 \%$.

ANALÝZA DIDAKTICKÉ VYBAVENOSTI TEXTU

Výpočet koeficientů

a) Dílčí koeficienty

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I):

$$E I = (11: 14) \cdot 100$$

$$\underline{E I = 78,57 \%}$$

- koeficient využití aparátu řídicího učení (E II):

$$E II = (12: 18) \cdot 100$$

$$\underline{E II = 66,67 \%}$$

- koeficient využití aparátu orientačního (E III):

$$E III = (3: 4) \cdot 100$$

$$\underline{E III = 75 \%}$$

- koeficient využití verbálních komponentů (E v):

$$E v = (17: 27) \cdot 100$$

$$\underline{E v = 62,96 \%}$$

- koeficient využití obrazových komponentů (E o):

$$E o = (9: 9) \cdot 100$$

$$\underline{E o = 100 \%}$$

b) Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

$$E = (26: 36) \cdot 100$$

$$\underline{E = 72,22 \%}$$

**2.2.2. ANALÝZA Č. 2: PRIMÁRNÍ PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ
V PEDAGOGICKÉ PRAXI 4**

Předmět analýzy:

Název knihy: „Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi“

Autor: Kubátová, D. /red./

Vydavatelství, rok vydání: Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem 2001

Počet stran: 58

ANALÝZA OBTÍŽNOSTI TEXTU

1. Výběr textových vzorků: vybráno 10 vzorků

TABULKA 3: ANALÝZA Č. 2 - VÝBĚR TEXTOVÝCH VZORKŮ

pořadí	strana	počet		
		slov	vět	sloves
1.	5	209	9	26
2.	8	206	8	21
3.	13	223	8	25
4.	17	213	9	27
5.	23	225	9	29
6.	28	204	9	31
7.	34	213	6	19
8.	41	226	10	33
9.	45	222	8	23
10.	56	217	10	28

Celkový soubor analýzy, na němž se provádí analýza, tedy činí:

$\sum N = 2\ 158$ slov

$\sum V = 86$ vět

2. Výpočet syntaktické obtížnosti

2.1. Průměrná délka věty (V)

$$V = \sum N : \sum V$$

$$V = 2\,158 : 86$$

$$\underline{V = 25,09}$$

Průměrná délka věty je 25,09.

2.2. Celkový počet sloves v daném souboru: $\sum U = 262$ sloves

2.3. Průměrná délka větných úseků (U):

$$U = \sum N : \sum U$$

$$U = 2\,158 : 262$$

$$\underline{U = 8,24}$$

Průměrná délka větných úseků je 8,24..

2.4. Syntaktická obtížnost textu:

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

$$T_s = 0,1 \cdot 25,09 \cdot 8,24$$

$$\underline{T_s = 20,67}$$

V učebnici je syntaktická obtížnost 20,67.

3. Výpočet sémantické obtížnosti

TABULKA 4: NOSITELÉ SÉMANTICKÉ INFORMACE

pořadí	označení	definice pojmu	součet
1.	P ₁	běžné pojmy	$\sum P_1 = 305$
2.	P ₂	odborné pojmy	$\sum P_2 = 72$
3.	P ₃	faktografické pojmy	$\sum P_3 = 23$
4.	P ₄	číselné údaje	$\sum P_4 = 18$
5.	P ₅	opakované pojmy	$\sum P_5 = 67$

Celkový soubor činí $\sum P = 485$

Výpočet:

$$T_p = 100 \cdot \frac{\sum P}{\sum N} * \frac{\sum P_1 + 3\sum P_2 + 2\sum P_3 + 2\sum P_4 + \sum P_5}{\sum N}$$

$$T_p = 100 \cdot 0,225 \cdot 0,31$$

$$\underline{T_p = 6,98}$$

Sémantická obtížnost textu je 6,98.

4. Výpočet celkové obtížnosti textu

$$T = T_s + T_p$$

$$T = 20,67 + 6,98$$

$$\underline{T = 27,65}$$

Celková obtížnost textu je 27,65.

5. Výpočet koeficientů hustoty odborné informace (i, h)

$$i = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum N)$$

$$i = 100 \cdot (113 : 2158)$$

$$\underline{i = 5,24 \%}$$

$$h = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum P)$$

$$h = 100 \cdot (113 : 485)$$

$$\underline{h = 23,3 \%}$$

V analyzovaném textu byly zjištěny hodnoty koeficientů $i = 5,24 \%$ a $h = 23,3 \%$.

ANALÝZA DIDAKTICKÉ VYBAVENOSTI TEXTU

Výpočet koeficientů

a) Dílčí koeficienty

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I):

$$E I = (6: 14) \cdot 100$$

$$\underline{E I = 42,86 \%}$$

- koeficient využití aparátu řídicího učení (E II):

$$E II = (7: 18) \cdot 100$$

$$\underline{E II = 38,89 \%}$$

- koeficient využití aparátu orientačního (E III):

$$E III = (3: 4) \cdot 100$$

$$\underline{E III = 75 \%}$$

- koeficient využití verbálních komponentů (E v):

$$E v = (14: 27) \cdot 100$$

$$\underline{E v = 51,85 \%}$$

- koeficient využití obrazových komponentů (E o):

$$E o = (2: 9) \cdot 100$$

$$\underline{E o = 22,22 \%}$$

b) Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

$$E = (16: 36) \cdot 100$$

$$\underline{E = 44,44 \%}$$

2.2.3. ANALÝZA Č. 3: ALKOHOLICI, FEŤÁCI A GAMBLEŘI

Předmět analýzy:

Název knihy: „Alkoholici, feťáci a gambleři“

Autor: Marhounová, J., Nešpor, K.

Vydavatelství, rok vydání: Empatie, PRAHA 1995

Počet stran: 110

ANALÝZA OBTÍŽNOSTI TEXTU

1. Výběr textových vzorků: vybráno 10 vzorků

TABULKA 5: ANALÝZA Č. 3 - VÝBĚR TEXTOVÝCH VZORKŮ

pořadí	strana	počet		
		slov	vět	sloves
1.	56	218	9	17
2.	62	206	14	21
3.	68	208	8	29
4.	72	223	13	25
5.	75	220	19	36
6.	80	223	10	12
7.	84	215	19	15
8.	88	210	12	14
9.	95	210	14	27
10.	99	217	15	30

Celkový soubor analýzy, na němž se provádí analýza, tedy činí:

$\sum N = 2\ 150$ slov

$\sum V = 133$ vět

2. Výpočet syntaktické obtížnosti

2.1. Průměrná délka věty (V)

$$V = \sum N : \sum V$$

$$V = 2\ 150 : 133$$

$$\underline{V = 16,17}$$

Průměrná délka věty je 16,17.

2.2. Celkový počet sloves v daném souboru: $\sum U = 226$ sloves

2.3. Průměrná délka větných úseků (U):

$$U = \sum N : \sum U$$

$$U = 2\ 150 : 226$$

$$\underline{U = 9,51}$$

Průměrná délka větných úseků je 9,51.

2.4. Syntaktická obtížnost textu:

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

$$T_s = 0,1 \cdot 16,17 \cdot 9,51$$

$$\underline{T_s = 15,38}$$

V učebnici je syntaktická obtížnost 15,38.

3. Výpočet sémantické obtížnosti

TABULKA 6: NOSITELÉ SÉMANTICKÉ INFORMACE

pořadí	označení	definice pojmu	součet
1.	P ₁	běžné pojmy	$\sum P_1 = 255$
2.	P ₂	odborné pojmy	$\sum P_2 = 62$
3.	P ₃	faktografické pojmy	$\sum P_3 = 18$
4.	P ₄	číselné údaje	$\sum P_4 = 17$
5.	P ₅	opakované pojmy	$\sum P_5 = 115$

Celkový soubor činí $\sum P = 467$

Výpočet:

$$T_p = 100 \cdot \frac{\sum P}{\sum N} * \frac{\sum P_1 + 3\sum P_2 + 2\sum P_3 + 2\sum P_4 + \sum P_5}{\sum N}$$

$$T_p = 100 \cdot 0,217 \cdot 0,291$$

$$\underline{T_p = 6,31}$$

Sémantická obtížnost textu je 6,31.

4. Výpočet celkové obtížnosti textu

$$T = T_s + T_p$$

$$T = 15,38 + 6,31$$

$$\underline{T = 21,69}$$

Celková obtížnost textu je 21,69.

5. Výpočet koeficientů hustoty odborné informace (i, h)

$$i = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum N)$$

$$i = 100 \cdot (97 : 2150)$$

$$\underline{i = 4,51 \%}$$

$$h = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum P)$$

$$h = 100 \cdot (97 : 467)$$

$$\underline{h = 20,77 \%}$$

V analyzovaném textu byly zjištěny hodnoty koeficientů $i = 4,51 \%$ a $h = 20,77 \%$.

ANALÝZA DIDAKTICKÉ VYBAVENOSTI TEXTU

Výpočet koeficientů

a) Dílčí koeficienty

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I):

$$E I = (9: 14) \cdot 100$$

$$\underline{E I = 64,29 \%}$$

- koeficient využití aparátu řídicího učení (E II):

$$E II = (6: 18) \cdot 100$$

$$\underline{E II = 33,33 \%}$$

- koeficient využití aparátu orientačního (E III):

$$E III = (2: 4) \cdot 100$$

$$\underline{E III = 50 \%}$$

- koeficient využití verbálních komponentů (E v):

$$E v = (13: 27) \cdot 100$$

$$\underline{E v = 48,15 \%}$$

- koeficient využití obrazových komponentů (E o):

$$E o = (4: 9) \cdot 100$$

$$\underline{E o = 44,44 \%}$$

b) Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

$$E = (17: 36) \cdot 100$$

$$\underline{E = 47,22 \%}$$

2.2.4. ANALÝZA Č. 4: JAK ZŮSTAT FIT A PŘEDEJÍT ZÁVISLOSTEM

Předmět analýzy:

Název knihy: „*Jak zůstat fit a předejít závislostem*“

Autor: Nešpor, K., Pernicová, H., Csémy, L.

Vydavatelství, rok vydání: Portál, PRAHA 1999

Počet stran: 112

ANALÝZA OBTÍŽNOSTI TEXTU

1. Výběr textových vzorků: vybráno 10 vzorků

TABULKA 7: ANALÝZA Č. 4 - VÝBĚR TEXTOVÝCH VZORKŮ

pořadí	strana	počet		
		slov	vět	sloves
1.	11	230	15	43
2.	23	226	15	26
3.	34	268	22	48
4.	40	225	20	26
5.	51	236	20	55
6.	59	284	17	43
7.	66	221	23	37
8.	75	203	25	32
9.	83	209	22	39
10.	95	236	28	32

Celkový soubor analýzy, na němž se provádí analýza, tedy činí:

$\sum N = 2\,338$ slov

$\sum V = 207$ vět

2. Výpočet syntaktické obtížnosti

2.1. Průměrná délka věty (V)

$$V = \sum N : \sum V$$

$$V = 2\ 338 : 207$$

$$\underline{V = 11,29}$$

Průměrná délka věty je 11,29.

2.2. Celkový počet sloves v daném souboru: $\sum U = 381$ sloves

2.3. Průměrná délka větných úseků (U):

$$U = \sum N : \sum U$$

$$U = 2\ 338 : 381$$

$$\underline{U = 6,14}$$

Průměrná délka větných úseků je 6,14.

2.4. Syntaktická obtížnost textu:

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

$$T_s = 0,1 \cdot 11,29 \cdot 6,14$$

$$\underline{T_s = 6,93}$$

V učebnici je syntaktická obtížnost 6,93.

3. Výpočet sémantické obtížnosti

TABULKA 8: NOSITELÉ SÉMANTICKÉ INFORMACE

pořadí	označení	definice pojmu	součet
1.	P ₁	běžné pojmy	$\sum P_1 = 278$
2.	P ₂	odborné pojmy	$\sum P_2 = 52$
3.	P ₃	faktografické pojmy	$\sum P_3 = 13$
4.	P ₄	číselné údaje	$\sum P_4 = 6$
5.	P ₅	opakované pojmy	$\sum P_5 = 113$

Celkový soubor činí $\sum P = 462$

Výpočet:

$$T_p = 100 \cdot \frac{\sum P}{\sum N} * \frac{\sum P_1 + 3\sum P_2 + 2\sum P_3 + 2\sum P_4 + \sum P_5}{\sum N}$$

$$T_p = 100 \cdot 0,198 \cdot 0,25$$

$$\underline{T_p = 4,95}$$

Sémantická obtížnost textu je 4,95.

4. Výpočet celkové obtížnosti textu

$$T = T_s + T_p$$

$$T = 6,93 + 4,95$$

$$\underline{T = 11,88}$$

Celková obtížnost textu je 11,88.

5. Výpočet koeficientů hustoty odborné informace (i, h)

$$i = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum N)$$

$$i = 100 \cdot (71 : 2338)$$

$$\underline{i = 3,04 \%}$$

$$h = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum P)$$

$$h = 100 \cdot (71 : 462)$$

$$\underline{h = 15,37 \%}$$

V analyzovaném textu byly zjištěny hodnoty koeficientů $i = 3,04 \%$ a $h = 15,37 \%$.

ANALÝZA DIDAKTICKÉ VYBAVENOSTI TEXTU

Výpočet koeficientů

a) Dílčí koeficienty

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I):

$$E I = (8 : 14) \cdot 100$$

$$\underline{E I = 57,14 \%}$$

- koeficient využití aparátu řídicího učení (E II):

$$E II = (8 : 18) \cdot 100$$

$$\underline{E II = 44,44 \%}$$

- koeficient využití aparátu orientačního (E III):

$$E III = (2 : 4) \cdot 100$$

$$\underline{E III = 50 \%}$$

- koeficient využití verbálních komponentů (E v):

$$E v = (14 : 27) \cdot 100$$

$$\underline{E v = 51,85 \%}$$

- koeficient využití obrazových komponentů (E o):

$$E o = (4 : 9) \cdot 100$$

$$\underline{E o = 44,44 \%}$$

b) Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

$$E = (18 : 36) \cdot 100$$

$$\underline{E = 50 \%}$$

2.2.5. ANALÝZA Č. 5: KOUŘENÍ, PITÍ, DROGY

Předmět analýzy:

Název knihy: „Kouření, pití, drogy“

Autor: Nešpor, K.

Vydavatelství, rok vydání: Portál, PRAHA 1994

Počet stran: 125

ANALÝZA OBTÍŽNOSTI TEXTU

1. Výběr textových vzorků: vybráno 10 vzorků

TABULKA 9: ANALÝZA Č. 5 - VÝBĚR TEXTOVÝCH VZORKŮ

pořadí	strana	počet		
		slov	vět	sloves
1.	23	224	21	41
2.	41	214	17	32
3.	54	201	15	25
4.	59	225	20	32
5.	67	241	35	47
6.	77	206	16	32
7.	82	205	22	35
8.	90	203	23	30
9.	103	200	24	31
10.	113 - 115	213	28	30

Celkový soubor analýzy, na němž se provádí analýza, tedy činí:

$\Sigma N = 2\ 132$ slov

$\Sigma V = 221$ vět

2. Výpočet syntaktické obtížnosti

2.1. Průměrná délka věty (V)

$$V = \sum N : \sum V$$

$$V = 2\ 132 : 221$$

$$\underline{V = 9,65}$$

Průměrná délka věty je 9,65.

2.2. Celkový počet sloves v daném souboru: $\sum U = 335$ sloves

2.3. Průměrná délka větných úseků (U):

$$U = \sum N : \sum U$$

$$U = 2\ 132 : 335$$

$$\underline{U = 6,36}$$

Průměrná délka větných úseků je 6,36.

2.4. Syntaktická obtížnost textu:

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

$$T_s = 0,1 \cdot 9,65 \cdot 6,36$$

$$\underline{T_s = 6,14}$$

V učebnici je syntaktická obtížnost 6,14.

3. Výpočet sémantické obtížnosti

TABULKA 10: NOSITELÉ SÉMANTICKÉ INFORMACE

pořadí	označení	definice pojmu	součet
1.	P ₁	běžné pojmy	$\sum P_1 = 228$
2.	P ₂	odborné pojmy	$\sum P_2 = 78$
3.	P ₃	faktografické pojmy	$\sum P_3 = 40$
4.	P ₄	číselné údaje	$\sum P_4 = 20$
5.	P ₅	opakované pojmy	$\sum P_5 = 75$

Celkový soubor činí $\sum P = 441$

Výpočet:

$$T_p = 100 \cdot \frac{\sum P}{\sum N} * \frac{\sum P_1 + 3\sum P_2 + 2\sum P_3 + 2\sum P_4 + \sum P_5}{\sum N}$$

$$T_p = 100 \cdot 0,207 \cdot 0,308$$

$$\underline{T_p = 6,38}$$

Sémantická obtížnost textu je 6,38.

4. Výpočet celkové obtížnosti textu

$$T = T_s + T_p$$

$$T = 6,14 + 6,38$$

$$\underline{T = 20,32}$$

Celková obtížnost textu je 12,52.

5. Výpočet koeficientů hustoty odborné informace (i, h)

$$i = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum N)$$

$$i = 100 \cdot (138 : 2132)$$

$$\underline{i = 6,47 \%}$$

$$h = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum P)$$

$$h = 100 \cdot (138 : 441)$$

$$\underline{h = 31,29 \%}$$

V analyzovaném textu byly zjištěny hodnoty koeficientů $i = 6,47 \%$ a $h = 31,29 \%$.

ANALÝZA DIDAKTICKÉ VYBAVENOSTI TEXTU

Výpočet koeficientů

a) Dílčí koeficienty

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I):

$$E I = (8: 14) \cdot 100$$

$$\underline{E I = 57,14 \%}$$

- koeficient využití aparátu řídicího učení (E II):

$$E II = (9: 18) \cdot 100$$

$$\underline{E II = 50 \%}$$

- koeficient využití aparátu orientačního (E III):

$$E III = (3: 4) \cdot 100$$

$$\underline{E III = 75 \%}$$

- koeficient využití verbálních komponentů (E v):

$$E v = (16: 27) \cdot 100$$

$$\underline{E v = 59,26 \%}$$

- koeficient využití obrazových komponentů (E o):

$$E o = (4: 9) \cdot 100$$

$$\underline{E o = 44,44 \%}$$

b) Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

$$E = (20: 36) \cdot 100$$

$$\underline{E = 55,56 \%}$$

2.2.6. ANALÝZA Č. 6: LÉČBA A PREVENCE ZÁVISLOSTÍ

Předmět analýzy:

Název knihy: „Léčba a prevence závislosti“

Autor: Nešpor, K., Csémy, L.

Vydavatelství, rok vydání: Psychiatrické centrum, PRAHA 1996

Počet stran: 203

ANALÝZA OBTÍŽNOSTI TEXTU

1. Výběr textových vzorků: vybráno 10 vzorků

TABULKA 11: ANALÝZA Č. 6 - VÝBĚR TEXTOVÝCH VZORKŮ

pořadí	strana	počet		
		slov	vět	sloves
1.	17	228	10	14
2.	25	216	13	19
3.	29	219	9	12
4.	41	220	15	23
5.	52	251	20	28
6.	61	199	10	21
7.	71	231	20	21
8.	85	205	17	29
9.	109	215	15	33
10.	153	220	12	15

Celkový soubor analýzy, na němž se provádí analýza, tedy činí:

$\Sigma N = 2\ 204$ slov

$\Sigma V = 141$ vět

2. Výpočet syntaktické obtížnosti

2.1. Průměrná délka věty (V)

$$V = \sum N : \sum V$$

$$V = 2\ 204 : 141$$

$$\underline{V = 15,63}$$

Průměrná délka věty je 15,63.

2.2. Celkový počet sloves v daném souboru: $\sum U = 215$ sloves

2.3. Průměrná délka větných úseků (U):

$$U = \sum N : \sum U$$

$$U = 2\ 204 : 215$$

$$\underline{U = 10,25}$$

Průměrná délka větných úseků je 10,25.

2.4. Syntaktická obtížnost textu:

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

$$T_s = 0,1 \cdot 15,63 \cdot 10,25$$

$$\underline{T_s = 16,02}$$

V učebnici je syntaktická obtížnost 16,02.

3. Výpočet sémantické obtížnosti

TABULKA 12: NOSITELÉ SÉMANTICKÉ INFORMACE

pořadí	označení	definice pojmu	součet
1.	P ₁	běžné pojmy	$\sum P_1 = 235$
2.	P ₂	odborné pojmy	$\sum P_2 = 40$
3.	P ₃	faktografické pojmy	$\sum P_3 = 38$
4.	P ₄	číselné údaje	$\sum P_4 = 35$
5.	P ₅	opakované pojmy	$\sum P_5 = 98$

Celkový soubor činí $\sum P = 446$

Výpočet:

$$T_p = 100 \cdot \frac{\sum P}{\sum N} * \frac{\sum P_1 + 3\sum P_2 + 2\sum P_3 + 2\sum P_4 + \sum P_5}{\sum N}$$

$$T_p = 100 \cdot 0,202 \cdot 0,272$$

$$\underline{T_p = 5,49}$$

Sémantická obtížnost textu je 5,49.

4. Výpočet celkové obtížnosti textu

$$T = T_s + T_p$$

$$T = 16,02 + 5,49$$

$$\underline{T = 21,51}$$

Celková obtížnost textu je 21,51.

5. Výpočet koeficientů hustoty odborné informace (i, h)

$$i = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum N)$$

$$i = 100 \cdot (113 : 2\ 204)$$

$$\underline{i = 5,13 \%}$$

$$h = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum P)$$

$$h = 100 \cdot (113 : 446)$$

$$\underline{h = 25,34 \%}$$

V analyzovaném textu byly zjištěny hodnoty koeficientů $i = 5,13 \%$ a $h = 25,34 \%$.

ANALÝZA DIDAKTICKÉ VYBAVENOSTI TEXTU

Výpočet koeficientů

a) Dílčí koeficienty

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I):

$$E I = (5: 14) \cdot 100$$

$$\underline{E I = 35,71 \%}$$

- koeficient využití aparátu řídicího učení (E II):

$$E II = (9: 18) \cdot 100$$

$$\underline{E II = 50 \%}$$

- koeficient využití aparátu orientačního (E III):

$$E III = (3: 4) \cdot 100$$

$$\underline{E III = 75 \%}$$

- koeficient využití verbálních komponentů (E v):

$$E v = (13: 27) \cdot 100$$

$$\underline{E v = 48,15 \%}$$

- koeficient využití obrazových komponentů (E o):

$$E o = (4: 9) \cdot 100$$

$$\underline{E o = 44,44 \%}$$

b) Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

$$E = (17: 36) \cdot 100$$

$$\underline{E = 47,22 \%}$$

2.2.7. ANALÝZA Č. 7: NÁVYKOVÉ CHOVÁNÍ A ZÍVISLOST

Předmět analýzy:

Název knihy: „Návykové chování a závislost“

Autor: Nešpor, K.

Vydavatelství, rok vydání: Portál, PRAHA 2000

Počet stran: 152

ANALÝZA OBTÍŽNOSTI TEXTU

1. Výběr textových vzorků: vybráno 10 vzorků

TABULKA 13: ANALÝZA Č. 7 - VÝBĚR TEXTOVÝCH VZORKŮ

pořadí	strana	počet		
		slov	vět	sloves
1.	18	250	17	29
2.	32	207	14	30
3.	44	208	12	19
4.	56	223	16	25
5.	67	228	19	34
6.	78	229	21	33
7.	87	203	14	24
8.	104	230	10	22
9.	117	219	10	19
10.	138	217	13	24

Celkový soubor analýzy, na němž se provádí analýza, tedy činí:

$\Sigma N = 2\,214$ slov

$\Sigma V = 146$ vět

2. Výpočet syntaktické obtížnosti

2.1. Průměrná délka věty (V)

$$V = \sum N : \sum V$$

$$V = 2\ 214 : 146$$

$$\underline{V = 15,16}$$

Průměrná délka věty je 15,16.

2.2. Celkový počet sloves v daném souboru: $\sum U = 259$ sloves

2.3. Průměrná délka větných úseků (U):

$$U = \sum N : \sum U$$

$$U = 2\ 214 : 259$$

$$\underline{U = 8,55}$$

Průměrná délka větných úseků je 8,55.

2.4. Syntaktická obtížnost textu:

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

$$T_s = 0,1 \cdot 15,16 \cdot 8,55$$

$$\underline{T_s = 12,96}$$

V učebnici je syntaktická obtížnost 12,96.

3. Výpočet sémantické obtížnosti

TABULKA 14: NOSITELÉ SÉMANTICKÉ INFORMACE

pořadí	Označení	definice pojmu	součet
1.	P ₁	běžné pojmy	$\sum P_1 = 190$
2.	P ₂	odborné pojmy	$\sum P_2 = 39$
3.	P ₃	faktografické pojmy	$\sum P_3 = 32$
4.	P ₄	číselné údaje	$\sum P_4 = 15$
5.	P ₅	opakované pojmy	$\sum P_5 = 70$

Celkový soubor činí $\sum P = 346$

Výpočet:

$$T_p = 100 \cdot \frac{\sum P}{\sum N} * \frac{\sum P_1 + 3\sum P_2 + 2\sum P_3 + 2\sum P_4 + \sum P_5}{\sum N}$$

$$T_p = 100 \cdot 0,156 \cdot 0,213$$

$$\underline{T_p = 3,32}$$

Sémantická obtížnost textu je 3,32.

4. Výpočet celkové obtížnosti textu

$$T = T_s + T_p$$

$$T = 12,96 + 3,32$$

$$\underline{T = 16,28}$$

Celková obtížnost textu je 16,28.

5. Výpočet koeficientů hustoty odborné informace (i, h)

$$i = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum N)$$

$$i = 100 \cdot (86 : 2214)$$

$$\underline{i = 3,88 \%}$$

$$h = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum P)$$

$$h = 100 \cdot (86 : 346)$$

$$\underline{h = 24,86 \%}$$

V analyzovaném textu byly zjištěny hodnoty koeficientů $i = 3,88 \%$ a $h = 24,86 \%$.

ANALÝZA DIDAKTICKÉ VYBAVENOSTI TEXTU

Výpočet koeficientů

a) Dílčí koeficienty

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I):

$$E I = (7: 14) \cdot 100$$

$$\underline{E I = 50 \%}$$

- koeficient využití aparátu řídicího učení (E II):

$$E II = (9: 18) \cdot 100$$

$$\underline{E II = 50 \%}$$

- koeficient využití aparátu orientačního (E III):

$$E III = (3: 4) \cdot 100$$

$$\underline{E III = 75 \%}$$

- koeficient využití verbálních komponentů (E v):

$$E v = (15: 27) \cdot 100$$

$$\underline{E v = 55,56 \%}$$

- koeficient využití obrazových komponentů (E o):

$$E o = (4: 9) \cdot 100$$

$$\underline{E o = 44,44 \%}$$

b) Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

$$E = (19: 36) \cdot 100$$

$$\underline{E = 52,78 \%}$$

2.2.8. ANALÝZA Č. 8: PREVENCE TRESTNÉ ČINNOSTI SOUVISEJÍCÍ S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI

Předmět analýzy:

Název knihy: „Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami“

Autor: Nešpor, K., Dvořák, V.

Vydavatelství, rok vydání: Armex, PRAHA 1998

Počet stran: 98

ANALÝZA OBTÍŽNOSTI TEXTU

1. Výběr textových vzorků: vybráno 10 vzorků

TABULKA 15: ANALÝZA Č. 8 - VÝBĚR TEXTOVÝCH VZORKŮ

pořadí	strana	počet		
		slov	vět	sloves
1.	6	221	10	15
2.	18	216	14	24
3.	27	208	21	26
4.	34	206	14	26
5.	41	223	15	36
6.	53	205	18	28
7.	65	218	13	22
8.	73	215	27	15
9.	81	223	20	17
10.	90	225	13	23

Celkový soubor analýzy, na němž se provádí analýza, tedy činí:

$\sum N = 2\ 160$ slov

$\sum V = 165$ vět

2. Výpočet syntaktické obtížnosti

2.1. Průměrná délka věty (V)

$$V = \sum N : \sum V$$

$$V = 2\ 160 : 165$$

$$\underline{V = 13,09}$$

Průměrná délka věty je 13,09.

2.2. Celkový počet sloves v daném souboru: $\sum U = 232$ sloves

2.3. Průměrná délka větných úseků (U):

$$U = \sum N : \sum U$$

$$U = 2\ 160 : 232$$

$$\underline{U = 9,31}$$

Průměrná délka větných úseků je 9,31.

2.4. Syntaktická obtížnost textu:

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

$$T_s = 0,1 \cdot 13,09 \cdot 9,31$$

$$\underline{T_s = 12,19}$$

V učebnici je syntaktická obtížnost 12,19.

3. Výpočet sémantické obtížnosti

TABULKA 16: NOSITELÉ SÉMANTICKÉ INFORMACE

pořadí	označení	definice pojmu	součet
1.	P ₁	běžné pojmy	$\sum P_1 = 144$
2.	P ₂	odborné pojmy	$\sum P_2 = 28$
3.	P ₃	faktografické pojmy	$\sum P_3 = 42$
4.	P ₄	číselné údaje	$\sum P_4 = 16$
5.	P ₅	opakované pojmy	$\sum P_5 = 82$

Celkový soubor činí $\sum P = 312$

Výpočet:

$$T_p = 100 \cdot \frac{\sum P}{\sum N} * \frac{\sum P_1 + 3\sum P_2 + 2\sum P_3 + 2\sum P_4 + \sum P_5}{\sum N}$$

$$T_p = 100 \cdot 0,144 \cdot 0,197$$

$$\underline{T_p = 2,84}$$

Sémantická obtížnost textu je 2,84.

4. Výpočet celkové obtížnosti textu

$$T = T_s + T_p$$

$$T = 12,19 + 2,84$$

$$\underline{T = 15,03}$$

Celková obtížnost textu je 15,03.

5. Výpočet koeficientů hustoty odborné informace (i, h)

$$i = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum N)$$

$$i = 100 \cdot (86 : 2160)$$

$$\underline{i = 3,98 \%}$$

$$h = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum P)$$

$$h = 100 \cdot (86 : 312)$$

$$\underline{h = 27,56 \%}$$

V analyzovaném textu byly zjištěny hodnoty koeficientů $i = 3,98 \%$ a $h = 27,56 \%$.

ANALÝZA DIDAKTICKÉ VYBAVENOSTI TEXTU

Výpočet koeficientů

a) Dílčí koeficienty

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I):

$$E I = (7: 14) \cdot 100$$

$$\underline{E I = 50 \%}$$

- koeficient využití aparátu řídicího učení (E II):

$$E II = (6: 18) \cdot 100$$

$$\underline{E II = 33,33 \%}$$

- koeficient využití aparátu orientačního (E III):

$$E III = (2: 4) \cdot 100$$

$$\underline{E III = 50 \%}$$

- koeficient využití verbálních komponentů (E v):

$$E v = (12: 27) \cdot 100$$

$$\underline{E v = 44,44 \%}$$

- koeficient využití obrazových komponentů (E o):

$$E o = (3: 9) \cdot 100$$

$$\underline{E o = 33,33 \%}$$

c) Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

$$E = (15: 36) \cdot 100$$

$$\underline{E = 41,67 \%}$$

**2.2.9. ANALÝZA Č. 9: PROBLÉMY S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ.
ČASNÁ A KRÁTKÁ INTERVENCE.**

Předmět analýzy:

Název knihy: „Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí.

Časná a krátká intervence.“

Autor: Nešpor, K., Csémy, L., Pernicová, H.

Vydavatelství, rok vydání: Sportpropag a.s, PRAHA 1998

Počet stran: 104

ANALÝZA OBTÍŽNOSTI TEXTU

1. Výběr textových vzorků: vybráno 10 vzorků

TABULKA 17: ANALÝZA Č. 9 - VÝBĚR TEXTOVÝCH VZORKŮ

pořadí	strana	počet		
		slov	vět	sloves
1.	7	207	13	25
2.	18	216	14	27
3.	30	200	12	29
4.	37	221	17	46
5.	48	219	21	30
6.	57	209	14	23
7.	61	254	18	32
8.	79	230	22	14
9.	83	218	10	30
10.	90	227	14	26

Celkový soubor analýzy, na němž se provádí analýza, tedy činí:

$\sum N = 2\ 201$ slov

$\sum V = 155$ vět

2. Výpočet syntaktické obtížnosti

2.1. Průměrná délka věty (V)

$$V = \sum N : \sum V$$

$$V = 2\ 201 : 155$$

$$\underline{V = 14,2}$$

Průměrná délka věty je 14,2.

2.2. Celkový počet sloves v daném souboru: $\sum U = 287$ sloves

2.3. Průměrná délka větných úseků (U):

$$U = \sum N : \sum U$$

$$U = 2\ 201 : 282$$

$$\underline{U = 7,8}$$

Průměrná délka větných úseků je 7,8.

2.4. Syntaktická obtížnost textu:

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

$$T_s = 0,1 \cdot 14,2 \cdot 7,8$$

$$\underline{T_s = 11,08}$$

V učebnici je syntaktická obtížnost 11,08.

3. Výpočet sémantické obtížnosti

TABULKA 18: NOSITELÉ SÉMANTICKÉ INFORMACE

pořadí	označení	definice pojmu	součet
1.	P ₁	běžné pojmy	$\sum P_1 = 176$
2.	P ₂	odborné pojmy	$\sum P_2 = 39$
3.	P ₃	faktografické pojmy	$\sum P_3 = 28$
4.	P ₄	číselné údaje	$\sum P_4 = 13$
5.	P ₅	opakované pojmy	$\sum P_5 = 92$

Celkový soubor činí $\sum P = 348$

Výpočet:

$$T_p = 100 \cdot \frac{\sum P}{\sum N} * \frac{\sum P_1 + 3\sum P_2 + 2\sum P_3 + 2\sum P_4 + \sum P_5}{\sum N}$$

$$T_p = 100 \cdot 0,158 \cdot 0,212$$

$$\underline{T_p = 3,35}$$

Sémantická obtížnost textu je 3,35.

4. Výpočet celkové obtížnosti textu

$$T = T_s + T_p$$

$$T = 11,08 + 3,35$$

$$\underline{T = 14,43}$$

Celková obtížnost textu je 14,43.

5. Výpočet koeficientů hustoty odborné informace (i, h)

$$i = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum N)$$

$$i = 100 \cdot (80 : 2201)$$

$$\underline{i = 3,63 \%}$$

$$h = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum P)$$

$$h = 100 \cdot (80 : 348)$$

$$\underline{h = 22,99 \%}$$

V analyzovaném textu byly zjištěny hodnoty koeficientů $i = 3,63 \%$ a $h = 22,99 \%$.

ANALÝZA DIDAKTICKÉ VYBAVENOSTI TEXTU

Výpočet koeficientů

a) Dílčí koeficienty

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I):

$$E I = (7: 14) \cdot 100$$

$$\underline{E I = 50 \%}$$

- koeficient využití aparátu řídicího učení (E II):

$$E II = (7: 18) \cdot 100$$

$$\underline{E II = 38,89 \%}$$

- koeficient využití aparátu orientačního (E III):

$$E III = (2: 4) \cdot 100$$

$$\underline{E III = 50 \%}$$

- koeficient využití verbálních komponentů (E v):

$$E v = (13: 27) \cdot 100$$

$$\underline{E v = 48,15 \%}$$

- koeficient využití obrazových komponentů (E o):

$$E o = (3: 9) \cdot 100$$

$$\underline{E o = 33,33 \%}$$

b) Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

$$E = (16: 36) \cdot 100$$

$$\underline{E = 44,44 \%}$$

2.2.10. ANALÝZA Č. 10: „*PRŮCHOZÍ*“ *DROGY*

Předmět analýzy:

Název knihy: „*Průchozí* “*drogy*“

Autor: Nešpor, K., Csémy, L.

Vydavatelství, rok vydání: Státní zdravotní ústav v nakl. Fortuna, PRAHA 2002

Počet stran: 28

ANALÝZA OBTÍŽNOSTI TEXTU

1. Výběr textových vzorků: vybráno 10 vzorků

TABULKA 19: ANALÝZA Č. 10 - VÝBĚR TEXTOVÝCH VZORKŮ

pořadí	strana	počet		
		slov	vět	sloves
1.	5	210	14	24
2.	7	231	12	19
3.	9	197	13	21
4.	10	203	12	27
5.	12	246	14	31
6.	14	222	14	25
7.	16	202	13	21
8.	19	217	17	40
9.	22	219	10	23
10.	26	203	12	24

Celkový soubor analýzy, na němž se provádí analýza, tedy činí:

$\sum N = 2\ 150$ slov

$\sum V = 131$ vět

2. Výpočet syntaktické obtížnosti

2.1. Průměrná délka věty (V)

$$V = \sum N : \sum V$$

$$V = 2\ 150 : 131$$

$$\underline{V = 16,41}$$

Průměrná délka věty je 16,41.

2.2. Celkový počet sloves v daném souboru: $\sum U = 255$ sloves

2.3. Průměrná délka větných úseků (U):

$$U = \sum N : \sum U$$

$$U = 2\ 150 : 255$$

$$\underline{U = 8,43}$$

Průměrná délka větných úseků je 8,43.

2.4. Syntaktická obtížnost textu:

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

$$T_s = 0,1 \cdot 16,41 \cdot 8,43$$

$$\underline{T_s = 13,83}$$

V učebnici je syntaktická obtížnost 13,83.

3. Výpočet sémantické obtížnosti

TABULKA 20: NOSITELÉ SÉMANTICKÉ INFORMACE

pořadí	označení	definice pojmu	součet
1.	P ₁	běžné pojmy	$\sum P_1 = 90$
2.	P ₂	odborné pojmy	$\sum P_2 = 26$
3.	P ₃	faktografické pojmy	$\sum P_3 = 53$
4.	P ₄	číselné údaje	$\sum P_4 = 22$
5.	P ₅	opakované pojmy	$\sum P_5 = 62$

Celkový soubor činí $\sum P = 253$

Výpočet:

$$T_p = 100 \cdot \frac{\sum P}{\sum N} * \frac{\sum P_1 + 3\sum P_2 + 2\sum P_3 + 2\sum P_4 + \sum P_5}{\sum N}$$

$$T_p = 100 \cdot 0,118 \cdot 0,178$$

$$\underline{T_p = 2,1}$$

Sémantická obtížnost textu je 2,1.

4. Výpočet celkové obtížnosti textu

$$T = T_s + T_p$$

$$T = 13,83 + 2,1$$

$$\underline{T = 15,93}$$

Celková obtížnost textu je 15,93.

5. Výpočet koeficientů hustoty odborné informace (i, h)

$$i = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum N)$$

$$i = 100 \cdot (101 : 2150)$$

$$\underline{i = 4,7 \%}$$

$$h = 100 \cdot (\sum P_2 + \sum P_3 + \sum P_4 / \sum P)$$

$$h = 100 \cdot (101 : 253)$$

$$\underline{h = 39,92 \%}$$

V analyzovaném textu byly zjištěny hodnoty koeficientů $i = 4,7 \%$ a $h = 39,92 \%$.

ANALÝZA DIDAKTICKÉ VYBAVENOSTI TEXTU

Výpočet koeficientů

a) Dílčí koeficienty

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I):

$$E I = (7: 14) \cdot 100$$

$$\underline{E I = 50 \%}$$

- koeficient využití aparátu řídicího učení (E II):

$$E II = (7: 18) \cdot 100$$

$$\underline{E II = 38,89 \%}$$

- koeficient využití aparátu orientačního (E III):

$$E III = (2: 4) \cdot 100$$

$$\underline{E III = 50 \%}$$

- koeficient využití verbálních komponentů (E v):

$$E v = (10: 27) \cdot 100$$

$$\underline{E v = 37,04\%}$$

- koeficient využití obrazových komponentů (E o):

$$E o = (6: 9) \cdot 100$$

$$\underline{E o = 66,67 \%}$$

b) Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

$$E = (16: 36) \cdot 100$$

$$\underline{E = 44,44 \%}$$

2. 3. Dílčí výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkový průzkum lze rozdělit na dvě fáze. V první fázi se jednalo o zpracování dat z dotazníků, které žáci vyplňovali přímo v průběhu preventivního programu. Tyto dotazníky jsem dostala k dispozici od paní učitelky Mgr. Věry Paškové, ZŠ Máj, České Budějovice. Jednalo se o dotazníky vyplněné 22 žáky 6. ročníku.

V druhé fázi jsem se již zabývala vlastním dotazníkovým výzkumem. Žákům jsem vysvětlila účely dotazníku a diskrétnost při jeho zpracování. Snažila jsem se o to, aby žáci především pochopili, že hlavním a jediným cílem je opravdu poznání situace ve škole a to, zda někdo ve třídě nepotřebuje pomoc. Mimo jiné bylo mým cílem jim přiblížit základní otázky toho, co by j případně mohlo ohrozit. Poté, co jsem se přesvědčila o naprostém pochopení z jejich strany, jsme přistoupili k samotnému vyplňování.

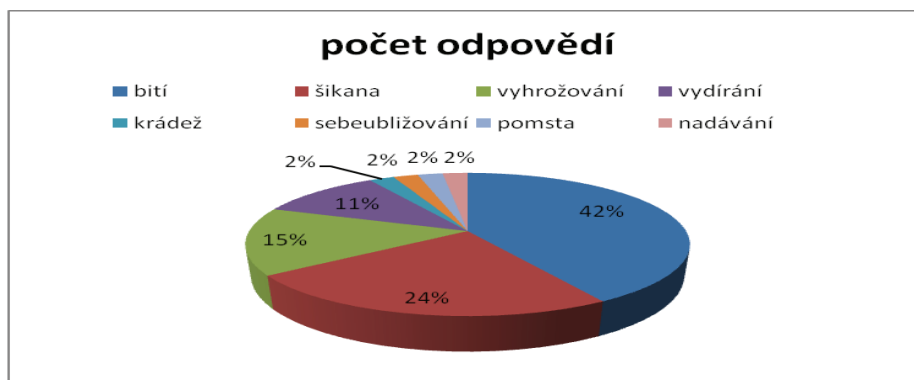
2. 3. 1. Analýza výsledků dotazníku – 1. fáze

Dotazník byl nazván „*Jak se rozhodneš?*“. Skládal se z pěti otázek:

1. Jaké jednání je násilnické?
2. Při jakém jednání (chování) se projevuje síla?
3. Násilí je pro mě...
4. Síla je pro mě...
5. Co ti v tvém osobním životě může pomoci, abys byl silným?

Otázka č. 1 – Jaké jednání je násilnické?

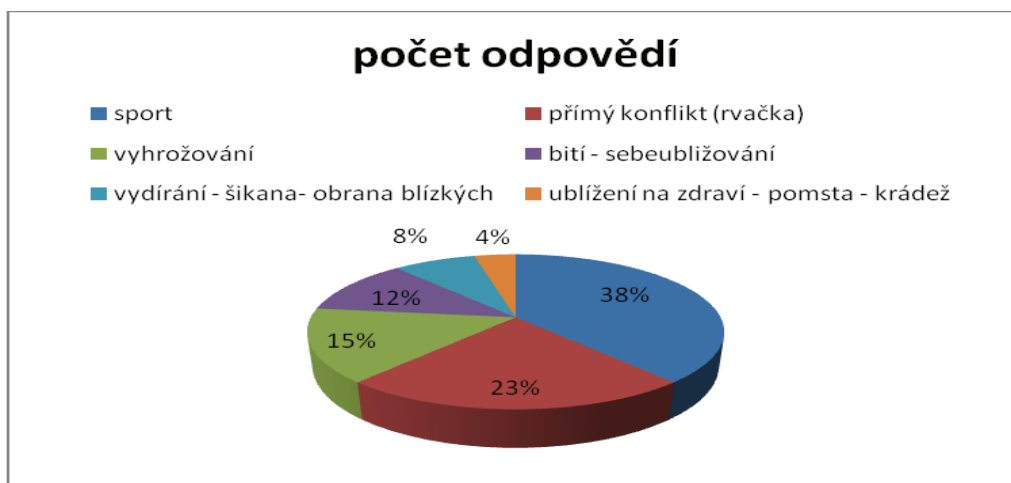
Z dotazníku vyplynulo, že v naprosté většině považují žáci za násilnické chování především bití (19 hlasů), šikana (11 hlasů), vyhrožování (7 hlasů), vydírání (5 hlasů). Po jednom hlasu získaly odpovědi jako krádež, sebeubližování, pomsta a slovní napadání.

GRAF 1: JAKÉ JEDNÁNÍ JE NÁSILNICKÉ?

Otázka č. 2 – Při jakém jednání (chování) se projevuje síla?

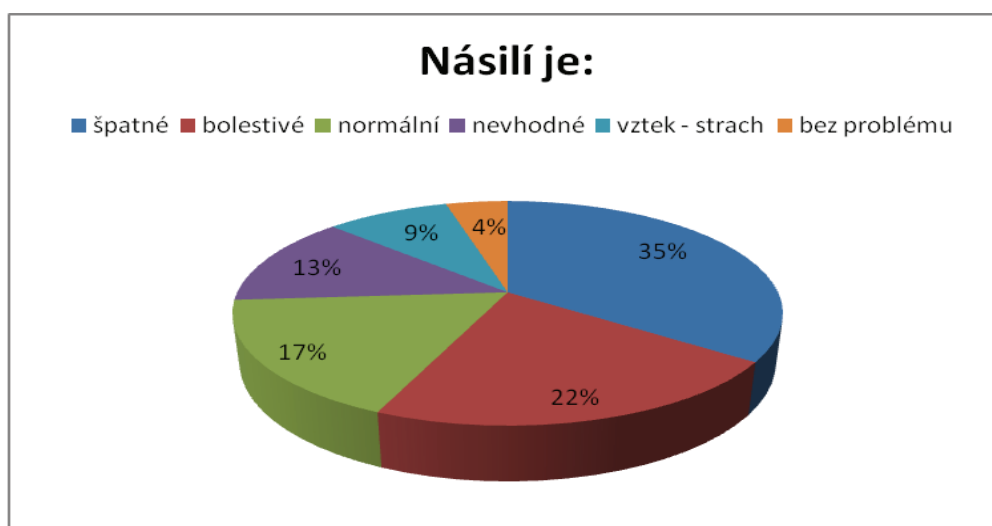
V této otázce žáci volili nejčastěji odpověď sport (10 hlasů). Dále pak přímý konflikt, rvačka (6 hlasů), vyhrožování (4 hlasy), bití – sebeubližování (3 hlasy), vydírání – šikana – obrana blízkých (2 hlasy), ublížení na zdraví – pomsta – krádež (1 hlas).

GRAF 2: KDY SE PROJEVUJE SÍLA?

Otázka č. 3 – Násilí je pro mě...

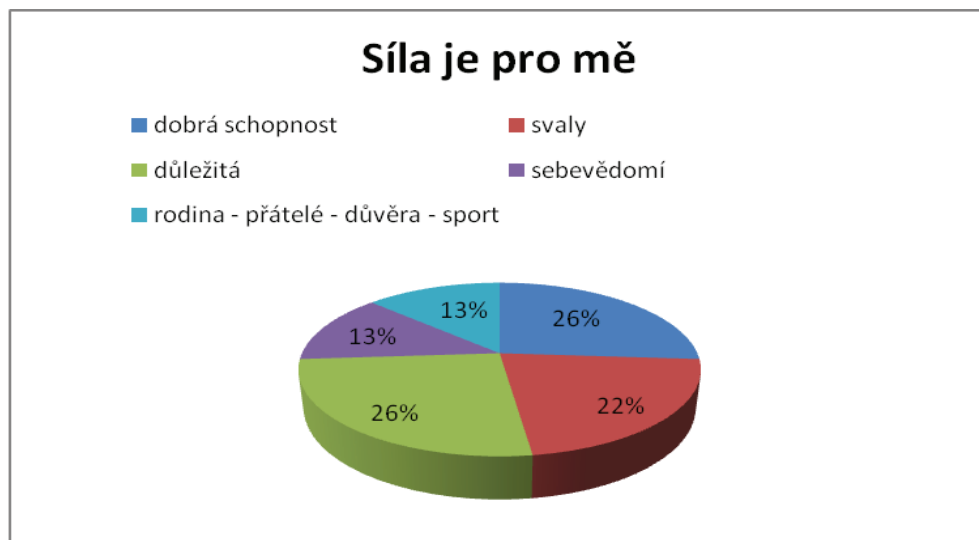
V této otázce žáci zvolili odpovědi: špatné (8 hlasů), bolestivé (5 hlasů), normální (4 hlasy), nevhodné (3 hlasy), vztek – strach (2 hlasy), bez problémů (1 hlas).

GRAF 3: CO JE NÁSILÍ?

Otázka č. 4 – Síla je pro mě...?

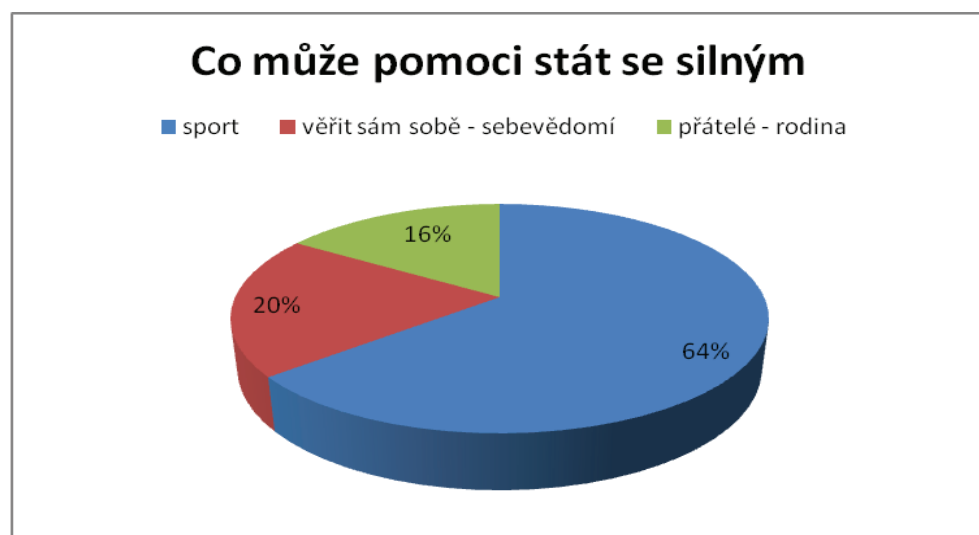
V této otázce žáci zvolili odpovědi: dobrá schopnost (6 hlasů), důležitá (6 hlasů), svaly (5 hlasů), sebevědomí (3 hlasy), rodina – přátelé – důvěra – sport (3 hlasy).

GRAF 4: CO JE SÍLA?

Otázka č. 5 – Co ti v tvém osobním životě může pomoci, abys byl silný?

V této otázce žáci zvolili odpovědi: sport (16 hlasů), věřit sám sobě – sebevědomí (5 hlasů), přátelé – rodina (4 hlasy).

GRAF 5: JAK BÝT SILNÝM?

Shrnutí:

Po zpracování získaných výsledků bylo patrné, že žáci mezi násilnické chování řadí fyzické i psychické útoky a výpady proti druhé osobě. Rovněž mají žáci přehled o situacích, při kterých se síla projevuje, a dokáží specifikovat, co pro ně znamená. Dále bylo z výsledků patrné, že si žáci uvědomují důležité tradiční hodnoty jako je rodina, přátelé, důvěra, víra v sebe sama a zdravé sebevědomí. Velmi kladný je také jejich postoj ke sportu, nejen jako k zábavné aktivitě, ale také jako k podpůrnému a pomocnému prostředku.

2. 3. 2. Analýza výsledků dotazníku – 2. fáze

Vyplňování dotazníků při druhé fázi se zúčastnilo 23 žáků, z toho 11 dívek a 12 chlapců. Při analýze výsledků nebyla zjištěna žádná znepokojující odchylka od normálu.

1. V otázce č. 1 byli nejčastěji zvoleni na první tři pozice: Michal (8x), Tomáš (6x), Kristýna (5x).
2. V otázce č. 2 byli nejčastěji zvoleni na první tři pozice: Klára (5x), Dominika (5x), Patrik (4x)
3. V otázce č. 3 se objevily opět jména Kristýna (6x), Michal (6x), Petra (2x).
4. Na vybraných pozicích se střídala různá jména v různých pořadích. Nebylo zaznamenáno výrazné opakování stejného jména, kterému by mezi sebou spolužáci odmítli pomoc.
5. Vyhodnocení odpovědí na následující otázky:
 - a. Ve třídě se cítím bezpečně. 21x ano – 2x ne (někdy)
 - b. Vzájemné ubližování. 0x ano – 23x ne
 - c. Přátelská atmosféra, důvěra apod. 20x ano – 3x ne
 - d. Zůstávání v pozadí při třídních aktivitách. 5x ano – 18x ne
 - e. Ve třídě se často někdo hádá. 1x ano – 22x ne
6. Celkem patnáct žáků zvolilo v této otázce odpověď ano. Při zdůvodnění, v čem se jejich vztahy zlepšily, se objevovaly následující odpovědi: *jsme na sebe hodnější, pomáháme si, půjčujeme si věci, snažíme se na různých věcech domluvit.*
7. Některé vybrané odpovědi, které žáci uvedli při vyplňování dotazníků:

„Měla jsem radost z toho, jak na sebe všichni byli hodní, jak se všichni usmívali“.

„Zjistila jsem, jak někomu pomoci, jak si s lidmi, kteří potřebují pomoc povídat. To pro mě bylo nejužitečnější“.

Naučil jsem se něco nového, co se normálně ve škole nedělá. Chtěl bych učit cizí jazyky a hodně cestovat“.

Naučil jsem se, že za to, že potřebuji něčí pomoc, se nemusím stydět“.
8. Na otázky týkající se pojmů: alkohol, cigareta, marihuana, šikana a gamblerství, nebyla zakroužkována ani jedna kladná odpověď. Některé kolonky zůstaly také nevyplněné. V tomto kontextu nelze posoudit, zdali tato otázka byla vyplněna objektivně od žáků.

9. Dle odpovědí projekt žákům dodat potřebnou vnitřní sílu a odhodlání bojovat s negativními vlivy. Někteří z žáků vyjádřili obavy, jestli jim však jejich odhodlání dlouho vydrží. V jejich odhodlání jim zatím pomáhá udržování kontaktu s organizátory projektu.
10. Z celkového počtu žáků by se jich dvacet zúčastnilo podobného projektu. Další tři žáci by se chtěli zúčastnit preventivního projektu, ale s jinou tematikou (např. zdravá výživa, anorexie, setkání s lidmi nemocnými HIV/AIDS apod.

2. 4. Analýza dílčích výsledků rozhovoru

Rozhovory probíhaly dle předem připravené struktury. Celkem bylo připraveno dvacet otázek, které byly rozděleny do čtyř okruhů: obecné informace, vztahy ve třídě, vztah k návykovým látkám a aktivity preventivních programů. Rozhovory s oslovenými žáky probíhaly v předem dohodnutém čase. S některými přímo po vyučování, s některými v jejich volném čase. Délka jednotlivých rozhovorů se pohybovala v rozmezí 10 – 15 minut. Počátek rozhovoru probíhal v duchu volné konverzace o tom, jaký žáci měli den, jak se cítí, jakou mají náladu či zda jsou na rozhovor připraveni. Cílem bylo uvolnění žáků, aby se cítili při rozhovoru dobře a nebyli napjatí. Byla jim vysvětlena struktura rozhovoru, tematické celky i jednotlivé otázky.

Analýza rozhovorů:

- Obecné informace

Rozhovory byly pořízeny se žáky 7. třídy, kde se celkem nachází 26 žáků. Dotazovaní žáci shodně vyjádřili obavy, které je doprovází téměř každý den při příchodu do školy. Důvodem je strach z ústního zkoušení před tabulí a představa, že na zadanou otázku nebudou znát správnou odpověď a zbytek třídy se jim bude posmívat. Tyto obavy mají i žáci, kteří se učí výborně. Žáci jsou komunikativní, vstřícní, mají mnoho zálib (tanec, zpěv, hra na hudební nástroj, sport, jízda na kole), volný čas tráví se svými kamarády, s rodinou. K rodičům mají otevřený vztah, s důvěrou se na ně se svými problémy obrací.

- Vztahy ve třídě

Co se týče vztahů ve třídě, naznačovaly odpovědi již v první části, že zde není vše úplně v pořádku. Následující odpovědi předpoklad potvrdily. Žáci se ve třídě necítí úplně dobře. Navzájem se mezi sebou pomlouvají, „spolčují“ proti sobě a mají pocit, že ostatní třídy se tak nechovají a chtějí by patřit do jiné třídy. Situaci vystihovala jednoznačně tato odpověď: *„Dnes se s holkama spolu bavíme a vše je v pořádku. Vždycky se ale určitá část proti někomu spikne a další den se s ním nebaví. Takže když jdu druhý den do školy, mám strach, jestli dneska nepřišla řada zrovna na mě.“*

Ve třídě má vůdčí postavení jedna dívka, která manipuluje s ostatními. I když s ní ostatní nesouhlasí, dokáže si svůj názor i přesto prosadit.

- Vztah k návykovým látkám

Z další části rozhovoru vyplynulo, že s návykovými látkami nemá ve třídě s největší pravděpodobností nikdo problém. Několik žáků vyzkoušelo cigarety, ale dotazovaní žáci nevědí o nikom, kdo by v kouření pokračoval a kouřil pravidelně.

První zkušenosti s alkoholem získali v rodinném prostředí, většinou při oslavách, kdy si mohli od rodičů ze skleničky „loknout“. Preferují zdravý životní styl. Ostatním by doporučili, aby s návykovými látkami vůbec nezačínali. Kdyby měli někomu konkrétně pomoci, snažili by se ho přesvědčit, aby se svěřil rodičům nebo někomu blízkému a požádali je o pomoc.

- Aktivity preventivních programů

Ve škole jsou několikrát za rok pořádány přednášky týkající se různých témat. Žáci navštěvují rádi především ty, kdy je přednášející zároveň i člověk, který si situaci prožil. Takovou přednášku neberou pouze jako učebnicový příklad, nýbrž je pro ně něčím osobním. Vyvolává v nich více představ a emocí. Důležitý je pro ně vlastní prožitek, upřímnost a pravdivé informace.

Shrnutí:

Z uskutečněných rozhovorů vyplynulo, že žáci mají obavy před vlastním zesměšněním před celou třídou. Především mají strach z posměchu kvůli neznalosti při ústním zkoušení před tabulí. Celkově třída nepracuje jako sehraný a jednotný kolektiv. Vyskytují se zde jedinci, kteří mají vůdčí postavení a určují běh událostí i celé třídy. Naopak v oblasti týkající se návykových látek je situace příznivější. V rozhovoru nebylo prokázáno, že by měl některý z žáků či jejich okolí problém s užíváním návykových látek. Aktivity preventivních programů hodnotí respondenti jako osobně přínosné.

3. Didaktická analýza obsahu publikací pro prevenci na ZŠ

3.1. Rozhodni se... příručka pro život bez drog

Publikace „*Rozhodni se... příručka pro život bez drog*“ vznikla spojením teoretických informací a praktických cvičení. Klíčovým cílem byla stanovena pomoc při ujasňování postojů a vztahů k návykovým látkám.

Hlavními autory jsou Michael E. Holstein, William E. Cohen a Paul J. Steinbroner. Publikace byla vydána Státním zdravotním ústavem ve vzdělávací agentuře IDEA v Praze, 1996. Na vydání se podílelo finančním příspěvkem také Ministerstvo zdravotnictví ČR a velvyslanectví USA v Praze. Jedná se o 1. české vydání v celkovém rozsahu 168 stran. V úvodu publikace je uvedena předmluva a poděkování vydavatelství CNS Publications, Inc., velvyslanectví USA v Praze, Ministerstvu zdravotnictví ČR, odborným recenzentům a zástupcům celostátní výtvarné soutěže, kteří poskytli kresby.

Obsah publikace je rozdělen do tří hlavních částí, jež jsou dále děleny do kapitol. Jsou zde zahrnuta také dvě intermezza. V úvodu každé části je předložena teoretická informace, včetně vysvětlení hlavních pojmů. Následuje stručný přehled obsahu příslušných kapitol. Každá kapitola má charakteristickou strukturu: teoretická informace, cvičení, skupinová cvičení a osobní úkol.

První část se nazývá „*Dědičnost, prostředí, návykové látky*“ a zahrnuje deset podkapitol. Tato část obsahuje Intermezzo 1: „*Jak docílit povznesení nálady přirozenými způsoby*“. Zde jsou ukázány příklady, jakým způsobem může člověk dojít k uvolnění. Jedná se pravděpodobně o záznam odpovědí z ankety či rozhovoru.

Druhá část se nazývá: „*Tlak prostředí vedoucí k užívání návykových látek*“. Obsahem druhé části je upozornění na vliv společnosti a okolí na člověka, vlastní vnímání a postoj k návykovým látkám, vliv médií, kladné a záporné reakce okolí, prostředky a techniky boje s návykovými látkami a jejich užíváním.

Třetí část se nazývá: „*Jak zastavit rozvoj problémů*“. Obsahem této části je vymezení úrovně užívání, typické rysy doprovázející užívání návykových látek, návod, jak čelit společenskému tlaku a doporučení neformálních a profesionálních služeb, které poskytují pomoc. Intermezzo 2: „*Juliin příběh*“ vypráví dívka, která pocházela z dysfunkční rodiny a měla problémy s bulimií.

V závěru publikace je vymezen prostor pro vyplňování osobních úkolů, které jsou zadány v každé kapitole. Následuje seznam doporučené literatury a tabulka znázorňující hodnoty koncentrace alkoholu v krvi.

3.2. Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi 4

Publikace „*Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi, 4. díl*“ je určena jako učební text pro školní metodiky prevence. Texty byly vytvořeny cíleně pro účastníky kurzů pro školní metodiky. Za kolektiv autorů je uvedena Dagmar Kubátová /red./. Na vydání se podílela Univerzita J. E. Purkyně a Středisko zdravého životního stylu PdF UP v Olomouci. Texty vyšly v celkovém nákladu 200 výtisků v Ústí nad Labem, 2001. Rozsah publikace je 58 stran.

V úvodu je zahrnuta krátká symbolická předmluva, ve které jsou vysvětleny záměry a cíle, díky nimž byly texty vytvořeny. Publikaci tvoří devět nečíslovaných kapitol. Každá z těchto kapitol je věnována vlastnímu tématu.

Autorem první kapitoly s názvem: „*Rodina jako preventivní činitel abúzu drog*“ je Otakar Fleischmann. Dozvídáme se zde o podmínkách vzniku drogové závislosti spojené s působením bezprostředních činitelů, o cílech efektivní prevence, o postoji rodičů k dětem z úhlu dvou základních hledisek, o rozvoji zdravého sebevědomí a o stanovování jasných pravidel.

Autorkou druhé kapitoly s názvem: „*Rizikové faktory a reprodukční zdraví*“ je Jitka Machová. Dozvídáme se zde o tom, co reprodukční zdraví znamená, v čem spočívá jeho podstata a význam. Dále se autorka věnuje nejčastějším poruchám reprodukčního zdraví (sterilita, příčiny neplodnosti, neplodnost muže a ženy, prevence sterility, mimoděložní těhotenství aj.) a úrovni reprodukčního zdraví českých žen, včetně nedostatků ve vědomostech o reprodukčním zdraví.

Autorkou třetí kapitoly s názvem: „*K účinkům „konzumních“ drog a všeobecně rozšířeným představám o jejich působení*“ je Dagmar Kubátová. Dozvídáme se podstatné informace o konzumních drogách – alkohol, nikotin a kofein. Autorka nás seznamuje se základními informacemi o těchto drogách a s následky, které se mohou dostavit při dlouhodobém zneužívání, ať už v menší či větší míře (poruchy jater, nerovnováhy systému, imunity, poruchy dýchací a oběhové soustavy, poruchy výživy, reprodukčního zdraví, poruchy kostní hmoty, metabolismu aj.)

Autorkou čtvrté kapitoly s názvem: „*Možnosti a obecná působnost interkulturní výchovy v systému základního školství*“ je Petra Morvayová. Autorka zde předkládá důležité informace o intoleranci související s předsudky, nereálnými a zkreslenými představami či očekáváními a především s nedostatkem informací. Dále se dozvídáme více o metodice předkládání informací (významné kompetence pro pedagoga, vhodné metody a formy výuky, oblasti výchovného působení aj.)

Autorkou páté kapitoly s názvem: „*Vytváření spolupráce aneb spolupráce není kompromis*“ je Stanislava Holíková. Autorka se zde zaměřila na popis procesu vytváření spolupráce. Jsou zde vymezeny klíčové body, bez kterých proces spolupráce nemůže být utvořen (identifikace cíle, identifikace partnerů, řešení problému, ukončení nebo pokračování spolupráce).

Autorem šesté kapitoly s názvem: „*Sociální učení jako forma prevence sociálně-patologických jevů*“ je Vladimír Šik. Zaměřuje se zde na podstatu sociálního učení a jeho formy. Klíčovými pojmy jsou: sociální zkušenost, napodobování, učení identifikací, zpětná vazba, observační či zástupné učení, sociální odměna a trest, dětská agresivita, empatie aj.).

Autorkou sedmé kapitoly s názvem: „*Pohyb jako prostředek prevence problémů v biosociálním vývoji jedince*“ je Eva Mrázová. Klíčovým pojmem je psychomotorika. Dozvídáme se základní informace o významu a použití (pozitivní uvědomění si těla, okolního prostředí, ostatních, rozvoj při hrách aj.).

Autorkou osmé kapitoly s názvem: „*Prevence šikany*“ je Jiřina Krestová. Předkládá zde rizikové osobnostní charakteristiky agresora, hodnotové orientace delikventů, preventivní opatření a význam prostředí z pohledu startovního pole pro šikany a na druhé straně význam prostředí vhodné pro prevenci šikany).

Autorkou deváté kapitoly s názvem: „*Školní úrazy na ústeckých základních školách a jejich prevence*“ je Libuše Krupičková. Zde autorka předkládá statistické výsledky průzkumů Státního zdravotního ústavu a především výsledky z vlastního šetření z let 1999 – 2000. Dále zdůrazňuje význam prevence úrazovosti (bezpečné školní prostředí, bezpečné chování ve škole, bezpečné okolí školy aj.).

V závěru publikace je umístěna příloha s grafy, které jsou součástí práce Libuše Krupičkové. Celkem je zde 10 grafů.

3.3. Alkoholici, fetišáci a gambleři

Publikace „*Alkoholici, fetišáci a gambleři*“ byla schválena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Hlavními autory jsou: Jana Marhounová a Karel Nešpor. Kniha byla vydána nakladatelstvím EMPATIE za pomoci Národního centra podpory zdraví v Praze, 1995. Rozsah publikace je 110 stran.

Obsah publikace je rozdělen do tří hlavních částí.

První část se nazývá „*Kresby závislých pacientek a pacientů*“. Zde se nachází celkem 24 různých kreseb, které vytvořili závislí pacienti a pacienti v průběhu sezení arteterapie pod vedením dr. Marhounové. Každá kresba je doplněna několika informacemi o jejím autorovi (pohlaví, věk, povolání, druh závislosti, popř. nějaká detailnější informace, kterou pacient ke kresbě poskytl).

Druhá část „*Problematika závislosti*“ je příspěvkem Jany Marhounové. V deseti kapitolách se zde zabývá klíčovými pojmy, charakteristikou závislosti (čaj, jáva, nikotin, alkohol aj.), patologickým hráčstvím, prevencí. Závěr oddílu je doplněn úkoly pro studenty a literaturou.

Třetí část „*Chorobné (patologické) hráčství a jeho léčba*“ je příspěvkem Karla Nešpora. Zabývá se zde otázkami, jak se pozná patologický hráč, jak vniká chorobné hráčství, jeho léčbou a prevencí.

V závěru publikace je připojen slovníček cizích výrazů, řazených dle abecedního pořadí. Dále jsou zde stručné informace o autorech a lektorech podílejících se na této publikaci. Zadní obálka je věnována stručnému popisu organizaci „Národní centrum podpory zdraví“ a projektu „*Maják*“.

3.4. Jak zůstat fit a předejít závislostem

Publikace „*Jak zůstat fit a předejít závislostem*“ předkládá mnoho informací a postupů, jak předejít závislostem, udržet si zdravý životní styl a být fit. Autory jsou Karel Nešpor, Hana Pernicová, Ladislav Csémy. Publikace byla vydána nakladatelstvím Portál v Praze, 1991. Celkový rozsah publikace je 112 stran. Kromě úvodu je zde uvedeno rovněž poděkování pedagogům a dalším institucím (velvyslanectví USA v Praze, USIA, MŠMT) za spolupráci při vzniku publikace.

Obsah knihy je rozdělen do dvaceti nečíslovaných kapitol. Na konci každé kapitoly jsou zahrnuty tipy pro učitele, vychovatele a rodiče. Dozvídáme se zde o základních faktech o návykových látkách (tabák, alkohol, marihuana, pervitin, kokain, tlumivé léky, opiáty, LSD aj.), o trestné činnosti související s užívanými návykovými látkami, o prevenci úrazů, o šikaně a o počítačích a problematice závislosti pramenící z nadměrného věnování se počítačům.

Dále je zde zahrnuta motivace ke zdravému životnímu stylu, duševní a tělesná odolnost dětí i dospělých, sny, intuice, sport jako prevence, zdravé sebevědomí, relaxace, komunikace, mezilidské vztahy, zdravý a nemocný životní styl.

V závěru publikace je připojen slovník klíčových pojmů, které jsou abecedně řazeny. Je zde vysvětleno celkem 137 hesel. Dále je zde malá kapitolka věnovaná programu prevence problémů působených návykovými látkami – FIT IN (základní informace, program činnosti, organizační zajištění, cíle apod.).

Ve zbylé části je uvedena nabídka dalších titulů související s touto problematikou, které nabízí nakladatelství Portál.

3.5. Kouření, pití, drogy

Publikace „*Kouření, pití, drogy*“ není zaměřena pouze na teoretické informace, ale především jsou zde naznačeny konkrétní ohrožující situace, ve kterých se může člověk ocitnout z praktického hlediska. Autorem je Karel Nešpor. Vydalo nakladatelství Portál v Praze, 1994. Celkový rozsah činí 125 stran.

V úvodu publikace jsou stručně shrnuty aktivity preventivních programů. Dále je zde připojeno poděkování významným lidem a institucím (velvyslanectví USA v Praze, BESIP aj.). Před počátkem samotného výkladu je představeno šest spolupracovníků (tři dívky a tři chlapci: Zdeňka, Hanka, Erika, Franta, Ruda, Marek). Tito lidé provází čtenáře celou publikací, pokládají si otázky navzájem i sami sobě, přemýšlí o daném tématu, formulují argumenty i návrhy řešení apod. Spolupracovníci jsou krátce a stručně představeni (jméno, záliby, představy o budoucnosti, vlastnosti).

V první výkladové části se hovoří o výhodách lidí, kteří nekouří, neužívají drogy a alkohol ve srovnání s nevýhodami, které se váží k opačnému případu. Dále následují faktické údaje zahrnující společná a konkrétní rizika zneužívání jednotlivých návykových látek.

Druhá část je vedena v duchu uvažování nad lepšími možnostmi. Do protikladu je zde postaven stres a relaxace, velké trápení a jeho řešení aj. Spolupracovníci se věnují otázkám navazování kontaktu s druhými lidmi, otázce řešení problémů a návodu zdravého usínání.

Dále následuje rozbor situace, kdy už má člověk problém s návykovou látkou (jak pomoci, kam se lze obrátit). S konkrétními situacemi souvisí rovněž různé způsoby odmítnutí. Tuto kapitolu považuji za velmi přínosnou, protože málokdo z nás dokáže pod tlakem zvolit rychle ten nejvhodnější způsob jednání. Jsou zde předloženy návody 13 způsobů, jak dát najevo své odmítnutí. Celá část působí přesvědčivěji o to více, že odmítnutí předvádí provádějící kamarádi přímo mezi sebou.

Další část upozorňuje na nebezpečí lživé reklamy a je doplněna tabulkami a statistikami.

V příloze nalezneme návody na relaxační a tělesná cvičení, informace o poskytnutí první pomoci při otravě alkoholem nebo drogou než se dostaví přivolaný lékař.

Závěr publikace je obohacen o užitečné adresy a telefonní čísla, která jsou lidem v kritických situacích dostupná.

3.6. Léčba a prevence závislostí

Publikace „*Léčba prevence závislostí*“ byla vydána Psychiatrickým centrem Praha, 1996. Autory této publikace jsou Karel Nešpor a Ladislav Csémy. Celkový rozsah publikace činí 203 stran. V úvodu je zahrnuto poděkování spolupracujícím významným osobnostem, dále již výše zmíněnému Psychiatrickému centru Praha za vydání a poděkování Magistrátu hl. m. Prahy za podporu při publikaci. V předmluvě se dozvídáme o tom, co bylo pro autory hlavním podmětem při vzniku této práce, komu je kniha určena i co se v jednotlivých částech dozvíme. Obsah je rozdělen do tří hlavních částí.

V první části je zahrnut teoretický rámec problematiky, koncepce, světové zdravotnické organizace, teorie a příčiny aj.). Dále následuje kapitola věnovaná prevenci, především prevenci v rodině (zásady, jednání s dětmi s poruchou pozornosti, hyperaktivitou, děti se sklonem k násilí, děti trpící strachem a úzkostí, související problémy s nepřijetím do školy, učení a nezaměstnanost). Kapitola věnovaná rozpoznání problému a časnou intervencí zahrnuje koncepci, rizikové populace, společné znaky, intoxikace aj.).

V druhé části je předložena problematika detoxifikace (kdo ji provádí, jaké má detoxifikace prvky), druhy detoxifikace u různých návykových látek, rizika užívání několika látek současně, návaznost dalšího léčení po detoxifikaci a indikace k další léčbě. Součástí je rovněž definování alkoholických a toxických psychóz (obecné informace, konkrétní alkoholické psychózy, psychotické stavy vyvolané různými látkami).

Třetí část je věnována péči o závislé a terapiím. Základní prvek tvoří rodinná terapie, dále psychoterapie (posilování motivace, skupinová terapie, kognitivně – behaviorální postupy, muzikoterapie, arteterapie, strategická terapie aj.). Protože je třeba léčit nejen duši, ale také tělo, je možno využít relaxační techniky a jógu vyzkoušené v procesu prevence a léčby. Poslední bod této třetí části je zaměřen na terapeutické komunity (prvky, průběh, komplikace aj.).

Publikace doplňuje dodatek, ve kterém je přiložen skrínigový dotazník pro dospívající, identifikující rizikové oblasti. Otázky jsou rozděleny do deseti oblastí, následuje vyhodnocení dotazníku a návod pro grafické znázornění výsledků pro lepší přehlednost.

Závěr je věnován literatuře a odkazům, kde je možno získat publikace programu FIT IN.

3.7. Návykové chování a závislost

Publikace „*Návykové chování a závislost*“ byla vydána nakladatelstvím Portál v Praze, 2000. Autorem je Karel Nešpor. Celkový rozsah činí 152 stran. V úvodu publikace je uvedeno poděkování nakladatelství Portál, lékařům a pacientům, díky jejichž zkušenostem získala publikace informace nejen z teoretické oblasti, ale především z oblasti praktické (v podobě zaznamenaných prožitků a zkušeností). Obsah je rozdělen na dvě velké části, které jsou velmi rozsáhlé.

První část se věnuje tomu, co je a co není závislost (definice, znaky, definice Americké psychiatrické asociace, poruchy duševního zdraví, patologické hráčství, zneužívání látek nevyvolávající závislost). Následují konkrétní druhy (závislost na počítači a internetu, závislost na sexu, na práci, na nakupování a další formy).

Druhá část je již zaměřena více na praxi. Zabývá se nástroji užívané při změnách. Systematicky je část řazena od základů posilování motivace, přes vnímání sebe a vnějšího světa, potřebné dovednosti (sebeovlivnění i sociální dovednosti), vztah rodiny a závislosti, terapeutická komunita, léčba pomocí medikamentů apod. Nechybí zde ani zmínka o organizaci Anonymní alkoholici a sesterských organizacích, socioterapeutických klubech, o práci s velkými skupinami (výhody a nevýhody těchto skupin).

Téměř třetina publikace je věnována popisu a rozboru technik vhodných pro léčbu závislostí. Každá technika je srozumitelně popsána tak, aby jí dotyčný člověk mohl snadno a především správně porozumět. Obsahem je návod, v případě, že technika vyžaduje vytvoření pomůcky, je přiložen také vzorový příklad. Zahrnuté techniky (abstinentská krabice, abstinentský průkaz, deník terapie, emoce, motivace – stádia, odmítání, popis dne, pozornost, riziko recidivy, semafor, váhy, životní stadium a mnoho dalších).

Závěr publikace je věnován citátům k zamyšlení a použité literatuře. Mj. zde ještě nalezneme informace o programu FIT IN.

3.8. Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami

Publikace „*Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*“ byla vydána nakladatelstvím Armex zamasti Soukromé veřejnoprávní akademie TRIVIS v Praze, 1998. Autory jsou Karel Nešpor a Václav Dvořák. Celkový rozsah publikace činí 98 stran. Obsah knihy je rozdělen do devíti samostatných kapitol.

Kapitola první se zabývá alkoholem, drogami a trestnou činností. Dozvídáme se více o trestné činnosti konané pod vlivem návykových látek, o návykových látkách a obětech trestných činů, o ekonomické motivaci a trestné činnosti s ekonomickou situací související.

Kapitola druhá je věnována skupinám návykových látek z hlediska trestné činnosti (alkohol, opiáty, drogy z konopí, budivé látky, halucinogeny, nikotin, hazardní hry, průchozí drogy aj.).

Kapitola třetí předkládá informace o zdravotních poruchách jako je akutní intoxikace, syndrom závislosti, odvykací stavy, toxické psychózy, patologické hráčství.

Kapitola čtvrtá se zabývá příčinami a způsoby, jak závislost vzniká.

Kapitola pátá je důležitá pro ty, kteří spolupracují nebo přichází do styku s osobami, které mají problémy s návykovými látkami. Jsou zde uvedeny především zásady, které přispívají k úspěšné komunikaci a snižují výskyt ohrožení a nebezpečí.

Kapitola šestá je věnována krátké intervenci. Obsahuje informace o příručkách, o posilování motivace. Nechybí zde také linky důvěry a doporučení.

Kapitola sedmá se vztahuje již k samotné prevenci trestné činnosti spočívající ve snižování dostupnosti návykových látek, snižování poptávky. Zabývá se mj. také vztahem mezi sdělovacími prostředky a prevencí problémů.

Kapitola osmá předkládá samotnou léčbu a další možné formy pomoci.

Kapitola devátá je zaměřena na návykové látky jako rizikový faktor u pracovníků policie a dalších náročných povolání. Základní otázky se týkají stresu, jeho důsledků, toxikologických vyšetření a relaxačních technik.

Publikace je dále doplněna slovníkem slangových výrazů a prevence, praktickými cvičeními a kontrolními otázkami, které je možno použít v praxi a aplikovat při konkrétních situacích.

Závěr publikace patří přehledu použité odborné literatury a nechybí zde samozřejmě ani přehled literatury vhodné k dalšímu studiu.

3.9. Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí. Časná a krátká intervence

Publikaci „*Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí. Časná a krátká intervence*“ vydal Sportpropag a.s. pro Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 1998. Autory jsou Karel Nešpor, Ladislav Csémy a Hana Pernicová. Celkový rozsah publikace činí 104 stran. Obsah je rozdělen do čtrnácti menších nečíslovaných částí.

Ani této publikaci nechybí samozřejmě úvod, dále pak následuje vymezení osob se zvýšeným rizikem (děti a dospívající). Následují typy prevence a intervence, rozpoznávání problémů s návykovými látkami ve školním prostředí, poznávání závislosti a patologického hráčství.

V další části jsou rozebírány skupiny návykových látek a rizika s nimi spojená (rizika společná i typizovaná vzhledem ke konkrétní návykové látce, druhy návykových látek aj.).

I zde se setkáváme s informacemi o spolupráci s rodiči a dalšími službami, s postupy užívanými při intervenci (doporučení, svépomocné příručky, spolupráce s rodinou, posilování motivace, sebemonitorování, linky důvěry, následné kontroly apod.). Dále jsou předloženy informace o prevenci sebevražedného jednání ve školním prostředí, o doporučení ke specializované léčbě, o prevenci nadměrného stresu a užití relaxačních technik. Důležitým bodem jsou informace o přístupu k dospívajícím, kteří onemocněli HIV/AIDS a zajisté o patřičné prevenci.

Zájemce se zde dozví potřebné informace o materiálech pro pedagogy, metodikách prevence, o právních otázkách apod.

K praktickým účelům je zde připojen dotazník pro dospívající, jeho návod na vyhodnocení, příklady užití dotazníku a nácvik práce s dotazníkem.

V závěru publikace je připojen malý slovník slangových výrazů, otázky a cvičení vztahující se k dané problematice a na úplný závěr j připojen přehled literatury.

3.10. „Průchozí drogy“

Publikace „*Průchozí drogy*“ byla vydána Státním zdravotním ústavem v nakladatelství FORTUNA v Praze, 2002. Autory publikace jsou Karel Nešpor a Ladislav Csémy. Celkový rozsah činí 28 stran. Obsah je dělen do malých nečíslovaných celků. Publikace je opatřena úvodem, ve kterém autoři seznamují čtenáře s vysvětlením a definicí pojmu „průchozí drogy“, rizikové a ochranné činitele. Dále se dozvídáme o možných souvislostech průchozích drog a dalších návykových látek, o zásadách prevence v rodině, o zvláštностech jednotlivých látek a jsou zde zmíněna i rizika, která s nimi souvisí.

Mezi další poučení patří znalosti o obecných známkách užívání návykových látek a také o tom, jak zvládat problém užívání u dítěte.

V závěru této krátké publikace jsou připojeny důležité podkladové materiály (poznatky ze zkušeností, informace z britského lékařského časopisu Lancet, Deklarace Mládež a alkohol, možnosti, kde lze získat další potřebné informace a kontakt na autory).

III. ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jaká je celková didaktická úroveň realizace primární prevence na ZŠ. Byly sledovány základní klíčové pojmy spojené s otázkami prevence a analyzovány systémy zajišťující primární prevenci. Část práce byla rovněž zaměřena na primární prevenci sociálně patologických jevů v pedagogické praxi, včetně charakterizování a užívání některých doporučených technik od významných odborníků dlouhodobě působících v oboru. V této souvislosti byly taktéž zmapovány uplatňované didaktické zásady při realizaci prevence. Dále byla charakterizována činnost a nabídka významného centra primární prevence v Třebíči a průběh mezinárodního úspěšného projektu „Silní bez násilí“ realizovaného na ZŠ v Českých Budějovicích.

V praktické části bylo zjištěno, že didaktická úroveň přípravy a realizace primární prevence je velmi vysoká. Toto tvrzení dokazují výsledky analýz celkové obtížnosti textů a celkové didaktické vybavenosti, které byly provedeny prostřednictvím dílčích analýz jednotlivých publikací. V obou kategoriích dosahovaly publikace vysoce nadprůměrných hodnot, čímž byla jasně zvýrazněna a potvrzena jejich kvalita.

Přesto byly u publikací zaznamenány menší nedostatky. Především se jednalo o velmi široké spektrum informací, které bylo v publikacích předkládáno. Další problém byl spatřen v přebytku odborné terminologie, která nebyla vždy přehledně vysvětlena.

V rámci získání zpětné vazby o realizaci primární prevence byly provedeny evaluační rozhovory se žáky – klienty preventivních programů. Rozhovory probíhaly v příjemné a nestresující atmosféře s dostatečným časovým prostorem pro rozmyšlení odpovědi. Respondenti hodnotí preventivní programy jako osobně přínosné a užitečné a rádi se jich účastní. Spíše než teoretické výklady z výukových materiálů preferují tzv. příběhy ze života. Přednášky tohoto typu jsou pro ně osobnější, vyvolávají v nich více emocí a sami přemýšlí o získaných informacích i později po ukončení přednášky. Aktivně se zapojují do diskuzí v průběhu přednášky, ale diskutují o ní i později mezi sebou.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že díky aktivitám preventivních programů, si mohou lépe ujasnit své hodnoty, postoje a ideály. Programy jsou pro ně přínosné především proto, že názorně mohou vidět, jak se dají různé situace řešit a jak je možné díky spolupráci překonat i překážky, které jim dříve připadaly zdánlivě nepřekonatelné.

V celkovém souhrnu tedy přinesla diplomová práce velmi pozitivní informace vypovídající o kvalitě realizace primární prevence, podala charakteristiku několika

výukových materiálů, zajímavých organizací i samotných preventivních programů. Zdůraznila význam a důležitost prevence, podala odpovědi na mnoho otázek. Přesto všechno se však v porovnání s celkovým rozsahem této problematiky jedná pouze o malý zlomek.

IV. LITERATURA

FISCHER, S.: *Sociální patologie*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

HOLSTEIN. E. M. a kol.: *Rozhodni se...příručka pro život bez drog*. Praha: Státní zdravotní ústav, 1996. ISBN 80-7071-037-3.

MORVAYOVÁ, P.: Možnosti a obecná působnost interkulturní výchovy v systému základního školství. In KUBÁTOVÁ, D. /red./ *Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi 4*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2001. s. 31 – 35.

MARHOUNOVÁ, J., NEŠPOR, K.: *Alkoholici, fetišci a gambleři*. Praha: Empatie, 1995. ISBN 80-901618-9-8.

NEŠPOR, K., CSÉMY, L.: „*Průchozí drogy*“. Praha: Státní zdravotní ústav v nakladatelství Fortuna, 2002. ISBN 80-7071-198-1.

NEŠPOR, K.: *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-432-X.

NEŠPOR, K. a kol.: *Jak zůstat fit a předejít závislostem*. Praha: Portál, 1999a. ISBN 80-7178-299-8.

NEŠPOR, K. a kol.: *Zásady efektivní primární prevence*. Praha: Sportpropag, 1999b.

NEŠPOR, K., DVOŘÁK, V.: *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*. Praha: Armex, 1998a. ISBN 80-902283-9-9.

NEŠPOR, K. a kol.: *Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí. Časná a krátká intervence*. Praha: Sportpropag, 1998b.

NEŠPOR, K., CSÉMY, L.: *Léčba a prevence závislostí*. Praha: Psychiatrické centrum, 1996. ISBN 80-85121-52-2.

NEŠPOR, K.: *Kouření, pití, drogy*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-023-5.

ŠIK, V.: Rozhovor jako nástroj prevence a pomoci. In KUBÁTOVÁ, D. /red./.
Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi 5. Ústí nad Labem:
Univerzita J. E. Purkyně, 2002. s. 41 - 46.

Použité elektronické zdroje:

Asociace Pět P v ČR [online]. c2009 [cit. 10. dubna 2012].

Dostupné z www: <<http://www.petp.cz/>>.

Gen Rosso [online]. c2007 [cit. 3. března 2012].

Dostupné z www: <<http://www.genrosso.com/index.php>>.

MŠMT. *Vybrané termíny primární prevence* [online]. Praha: MŠMT, 2007 [cit. 13. prosince 2011]. Dostupné z www: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/vybrane-terminy-primarni-prevence>>.

MŠMT. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže* [online]. Praha: MŠMT, 2000 [cit. 10. dubna 2012]. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/metodicke-pokyny>>.

NEŠPOR, K., SCHEANSOVÁ, A.: *25 reklamních triků – jak se jim bránit.* [online].c2010 [cit. 13. dubna 2012].

Dostupné z www. <<http://www.drnespor.eu/addictcz.html>>.

Primární prevence – informační brožura k programům specifické primární prevence pro ZÁKLADNÍ ŠKOLY [online]. Třebíč: KLUB ZÁMEK – centrum prevence Třebíč, c2012 [cit. 13. prosince 2011]. Dostupné z www:

<http://www.klubzamek.cz/download.php?id=informacni_brozura_pro_pedagogy&type=download>.

Silní bez násilí [online]. c2012 [cit. 10. dubna 2012].

Dostupné z www: <<http://www.silnibeznasili.cz/o-projektu/>>.

Sociometricko-ratingový dotazník [online]. [cit. 10. dubna 2012]. Dostupné z www:

< <http://spp.ippp.cz/download/studijni-materialy/SO-RA-D.pdf>>.

Stanovy asociace Pět P v ČR [online]. Praha: Asociace Pět P v ČR, c2009 [cit. 10. dubna 2012]. Dostupné z <<http://www.petp.cz/stranky/dokumenty.php>>.

Stanovy občanského sdružení TRIALOG [online]. Brno: TRIALOG, c2010 [cit. 10. dubna 2012]. Dostupný z www:

<<http://www.trialog-brno.cz/attachments/trialog-standovy-051009.pdf>>.

Trialog [online]. c2010 [cit. 2. února 2012]. Dostupné z www:

<<http://www.trialog-brno.cz/o-trialogu/vznik-a-historie-trialogu/>>.

Výroční zpráva o činnosti Linky bezpečí za rok 2010 [online]. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011 [cit. 15. prosince 2011]. Dostupné z www.

<http://www.linkabezpeci.cz/data/articles/down_576.pdf>.

V. PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Seznam literatury – analyzované publikace

Příloha č. 2: Strukturní komponenty učebnice

Příloha č. 3: Celková analýza publikací

Příloha č. 4: Grafy

Příloha č. 5: Didaktická vybavenost textu

Příloha č. 6: Vzor dotazníku – 1. fáze

Příloha č. 7: Vzor dotazníku – 2. fáze

Příloha č. 8: Rozhovor - struktura

Příloha č. 9: Seznam tabulek

Příloha č. 10: Seznam grafů

PŘÍLOHA č. 1:

Seznam literatury – analyzované publikace

Holstein E. M., Cohen, E. W., Steinbroner, J. P. Rozhodni se...příručka pro život bez drog . Praha : Státní zdravotní ústav, 1996.

Kubátová Dagmar /red./ Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi 4. Ústí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně, 2001.

Marhounová J., Nešpor, K. Alkoholici, feťáci a gambleři. Praha : Empatie, 1995.

Nešpor K. a kol. Jak zůstat fit a předejít závislostem. Praha : Portál, 1999.

Nešpor K. Kouření, pití, drogy. Praha : Portál, 1994.

Nešpor K., Csémy, L. Léčba a prevence závislostí. Praha : Psychiatrické centrum, 1996.

Nešpor K. Návykové chování a závislost. Praha : Portál, 2000.

Nešpor K., Dvořák, V. Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami. Praha : Armex, 1998.

Nešpor K. a kol. Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí. Časná a krátká intervence. Praha : Sportpropag, 1998.

Nešpor K., Csémy, L. "Průchozí" drogy. Praha : Státní zdravotní ústav v nakladatelství Fortuna, 2002.

PŘÍLOHA č. 2

STRUKTURNÍ KOMPONENTY UČEBNICE (zkoumané při analýze didaktické vybavenosti)¹

I. Aparát prezentace učiva

A) verbální komponenty

1. výkladový text prostý
2. výkladový text zpřehledněný (přehledová schémata, tabulky aj. k výkladu učiva)
3. shrnutí učiva k celému ročníku
4. shrnutí učiva k tématům (kapitolám, lekcím)
5. shrnutí učiva k předchozímu ročníku
6. doplňující texty (dokumentační materiál, citace z pramenů, statistické tabulky aj.)
7. poznámky a vysvětlivky
8. podtexty k vyobrazením
9. slovníčky pojmů, cizích slov aj. (s vysvětlením)

B) obrazové komponenty

1. umělecká ilustrace
2. nauková ilustrace (schematické kresby, modely, aj.)
3. fotografie
4. mapy, kartogramy, plánky, grafy, diagramy aj.
5. obrazová prezentace barevná (tj. použití nejméně jedné barvy odlišené od barvy běžného textu)

II. Aparát řídicí učení

C) verbální komponenty

1. předmluva (úvod do předmětu, ročníku pro žáky)
2. návod k práci s učebnicí (pro žáky/nebo učitele)
3. stimulace celková (podněty k zamyšlení, otázky, aj. před celkovým učivem ročníku)
4. stimulace detailní (podněty k zamyšlení, otázky před nebo v průběhu lekcí aj.)

¹ Zdroj: Průcha, J. „Učebnice: teorie a analýzy edukačního média“. BRNO: Paido-edice pedagogické literatury, 1998, s. 141 - 143

5. odlišení úrovní učiva (základní – rozšiřující, povinné – nepovinné aj.)
6. otázky a úkoly za témata, lekcemi
7. otázky a úkoly k celému ročníku (opakování)
8. otázky a úkoly k předchozímu ročníku (opakování)
9. instrukce k úkolům komplexnější povahy (návody k pokusům, laboratorním pracím)
10. náměty pro mimoškolní činnosti s využitím učiva (aplikace)
11. explicitní vyjádření cílů učení pro žáky
12. prostředky nebo instrukce k sebehodnocení pro žáky (testy a jiné způsoby hodnocení výsledků učení)
13. výsledky úkolů a cvičení (správná řešení, správné odpovědi)
14. odkazy na jiné zdroje informací (bibliografie, doporučená literatura aj.)

D) obrazové komponenty

1. grafické symboly vyznačující určité části textu (poučky, pravidla, úkoly, cvičení aj.)
2. užití zvláštní barvy pro určité části verbálního textu
3. užití zvláštního písma (tučné písmo, kurzíva aj.) pro určité části verbálního textu
4. využití přední nebo zadní obálky pro schémata, tabulky

III. Aparát orientační

E) verbální komponenty

1. obsah učebnice
2. členění učebnice na tematické bloky, kapitoly, lekce aj.
3. marginálie, výhmaty, živá záhlaví aj.
4. rejstřík (věcný, jmenný, smíšený)

PŘÍLOHA č. 3

Celková analýza publikací

Celková analýza obtížnosti textu a didaktické vybavenosti publikací je získána součtem dílčích výsledků analýz jednotlivých textů publikací.

TABULKA 21: CELKOVÉ SHRNUÍ OBTÍŽNOSTI TEXTU - 1. ČÁST

Pořadí analýzy	Jednotlivé komponenty					
	ΣN	ΣV	V	ΣU	U	Ts
1.	2 158	86	25,09	262	8,24	20,67
2.	2 150	133	16,17	226	9,51	15,38
3.	2 204	141	15,63	215	10,25	16,02
4.	2 181	129	16,91	287	7,6	12,85
5.	2 214	146	15,16	259	8,55	12,96
6.	2 150	131	16,41	255	8,43	13,83
7.	2 160	165	13,09	232	9,31	12,19
8.	2 201	155	14,2	282	7,8	11,08
9.	2132	221	9,65	335	6,36	6,14
10.	2 338	207	11,29	381	6,14	6,93

Legenda:

- ΣN = celkový počet slov v daném souboru
 ΣV = celkový počet vět v daném souboru
V = průměrná délka věty
 ΣU = celkový počet sloves v daném souboru
U = průměrná délka větných úseků
Ts = syntaktická obtížnost textu

TABULKA 22: CELKOVÉ SHRNUÍ OBTÍŽNOSTI - 2. ČÁST

	Jednotlivé komponenty				
	ΣP	T_p	T	i	h
1.	485	6,98	27,65	5,24	23,30
2.	467	6,31	21,69	4,51	20,77
3.	446	5,49	21,51	5,13	25,34
4.	495	7,47	20,32	5,78	25,45
5.	346	3,32	16,28	3,88	24,86
6.	253	2,10	15,93	4,70	39,92
7.	312	2,84	15,03	3,98	27,56
8.	348	3,35	14,43	3,63	22,99
9.	441	6,38	12,52	6,47	31,29
10.	462	4,95	11,88	3,04	15,37

Legenda:

ΣP = celkový počet nositelů sémantické informace v daném souboru

T_p = sémantická obtížnost textu

T = celková obtížnost textu

i = koeficient hustoty odborné informace v celkovém počtu slov

h = koeficient hustoty odborné informace v celkovém počtu pojmů

Celkové shrnutí didaktické vybavenosti

TABULKA 23: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
A	X	X		X		X	X	X	
B	X	X				X	X		X
C	X	X	X			X	X	X	X
D	X	X		X		X	X		X
E	X	X				X	X	X	X
F	X	X				X	X		
G	X	X				X	X	X	
H	X	X				X	X		X
I	X	X				X	X		X
J	X	X				X	X		

TABULKA 24: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

	1.	2.	3.	4.	5.
A	X	X	X	X	X
B				X	
C	X	X			
D		X		X	
E		X		X	
F		X			
G	X	X			
H		X		X	
I		X		X	
J		X		X	X

TABULKA 25: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
A	X	X		X	X	X			X			X		X
B	X		X	X						X	X			X
C			X				X		X					X
D	X			X	X				X	X				X
E	X		X			X			X	X		X		X
F	X						X				X	X	X	X
G	X		X	X			X		X		X			X
H	X						X		X		X			X
I	X			X			X		X		X			X
J	X									X	X			X

TABULKA 26: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

	1.	2.	3.	4.
A	X	X	X	X
B			X	
C			X	X
D	X		X	
E	X		X	
F	X		X	X
G	X		X	
H			X	
I			X	
J	X	X	X	

Tabulka 27: III. Aparát orientační - Verbální komponenty

	1.	2.	3.	4.
A	X	X	X	
B	X	X		X
C	X	X		
D	X	X		
E	X	X		X
F	X	X	X	
G	X	X	X	
H	X	X		
I	X	X		
J	X	X		

Legenda:

A = Holstein, E. M.; Cohen, E. W. a kol.: *Rozhodni se... příručka pro život bez drog*

B = Kubátová Dagmar /red./: *Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi 4*

C = Marhounová, J. a kol.: *Alkoholici, fěťáci a gamblerři*

D = Nešpor, K. a kol.: *Jak zůstat fit a předejít závislostem*

E = Nešpor, K.: *Kouření, pití, drogy*

F = Nešpor, K. a kol.: *Léčba a prevence závislosti*

G = Nešpor, K.: *Návykové chování a závislost*

H = Nešpor, K. a kol.: *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*

I = Nešpor, K. a kol.: *Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí. Časná a krátká intervence*

J = Nešpor, K. a kol.: *„Průchozí drogy“*

Tabulka 28: Celkové shrnutí didaktické vybavenosti - vyjádřeno v %

	E I	E II	E III	Ev	Eo	E
A	78,57	66,67	75	62,96	100	72,22
B	42,86	38,89	75	51,85	22,22	44,44
C	64,29	33,33	50	48,15	44,44	47,22
D	57,14	44,44	50	51,85	44,44	50
E	57,14	50	75	59,26	44,44	55,56
F	35,71	50	75	48,15	44,44	47,22
G	50	50	75	55,56	44,44	52,78
H	50	33,33	50	44,44	33,33	41,67
I	50	38,89	50	48,15	33,33	44,44
J	50	38,89	50	37,04	66,67	44,44

Legenda:

E I = koeficient využití aparátu prezentace učiva

E II = koeficient využití aparátu řídicího učení

E III = koeficient využití aparátu orientačního

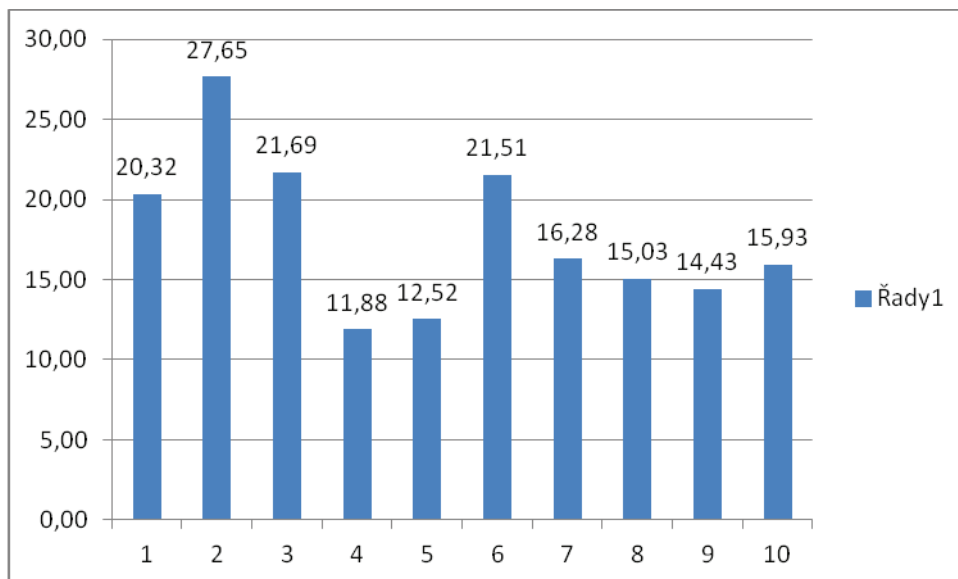
Ev = koeficient využití verbálních komponentů

Eo = koeficient využití obrazových komponentů

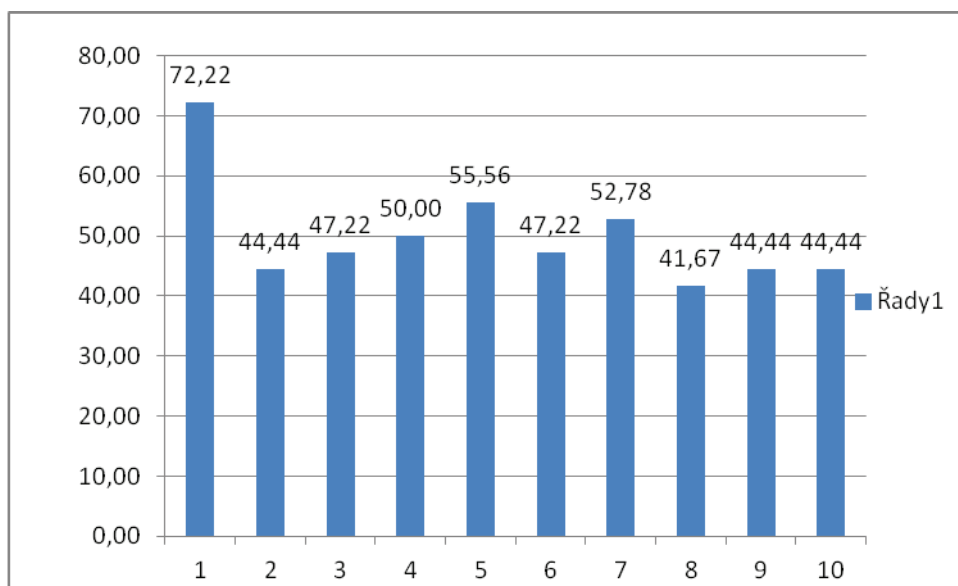
E = celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice

PŘÍLOHA č. 4

GRAFY

GRAF 6: CELKOVÁ OBTÍŽNOST TEXTU

GRAF 7: CELKOVÁ DIDAKTICKÁ VYBAVENOST - VYJÁDŘENO V %

Legenda:

1. Holstein, E. M.; Cohen, E. W. a kol.: *Rozhodni se... příručka pro život bez drog*
2. Kubátová Dagmar /red./: *Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi*
3. Marhounová, J. a kol.: *Alkoholici, fetišáci a gambléři*
4. Nešpor, K. a kol.: *Jak zůstat fit a předejít závislostem*
5. Nešpor, K.: *Kouření, pití, drogy*
6. Nešpor, K. a kol.: *Léčba a prevence závislostí*
7. Nešpor, K.: *Návykové chování a závislost*
8. Nešpor, K. a kol.: *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*
9. Nešpor, K. a kol.: *Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí. Časná a krátká intervence*
10. Nešpor, K. a kol.: „*Průchozí drogy*“

PŘÍLOHA Č. 5

DIDAKTICKÁ VYBAVENOST TEXTU

Analýza č. 1

TABULKA 29: ANALÝZA Č. 1: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	4.	X	7.	X
2.	X	5.		8.	X
3.		6.	X	9.	

TABULKA 30: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.	X	4.	X
2.	X	5.	X
3.	X		

TABULKA 31: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	6.	X	11.	
2.	X	7.		12.	X
3.		8.		13.	
4.	X	9.	X	14.	X
5.	X	10.			

TABULKA 32: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.	X	3.	X
2.	X	4.	X

TABULKA 33: III. APARÁT ORIENTAČNÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	3.	X
2.	X	4.	

DIDAKTICKÁ VYBAVENOST TEXTU

Analýza č. 2

TABULKA 34: ANALÝZA Č. 2: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	4.		7.	X
2.	X	5.		8.	
3.		6.	X	9.	X

TABULKA 35: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		4.	X
2.		5.	
3.			

TABULKA 36: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	6.		11.	X
2.		7.		12.	
3.	X	8.		13.	
4.	X	9.		14.	X
5.		10.	X		

TABULKA 37: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		3.	X
2.		4.	

TABULKA 38: III. APARÁT ORIENTAČNÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	3.	
2.	X	4.	X

DIDAKTICKÁ VYBAVENOST TEXTU

Analýza č. 3

TABULKA 39: ANALÝZA Č. 3: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	4.		7.	X
2.	X	5.		8.	X
3.	X	6.	X	9.	X

TABULKA 40: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.	X	4.	
2.	X	5.	
3.			

TABULKA 41: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.		6.		11.	
2.		7.	X	12.	
3.	X	8.		13.	
4.		9.	X	14.	X
5.		10.			

TABULKA 42: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		3.	X
2.		4.	X

TABULKA 43: III. APARÁT ORIENTAČNÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	3.	
2.	X	4.	

DIDAKTICKÁ VYBAVENOST TEXTU

Analýza č. 4

TABULKA 44: ANALÝZA Č. 4: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	4.	X	7.	X
2.	X	5.		8.	
3.		6.	X	9.	X

TABULKA 45: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		4.	X
2.	X	5.	
3.			

TABULKA 46: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	6.		11.	
2.		7.		12.	
3.		8.		13.	
4.	X	9.	X	14.	X
5.	X	10.	X		

TABULKA 47: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.	X	3.	X
2.		4.	

TABULKA 48: III. APARÁT ORIENTAČNÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	3.	
2.	X	4.	

DIDAKTICKÁ VYBAVENOST TEXTU

Analýza č. 5

TABULKA 49: ANALÝZA Č. 5: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	4.		7.	X
2.	X	5.		8.	X
3.		6.	X	9.	X

TABULKA 50: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		4.	X
2.	X	5.	
3.			

TABULKA 51: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	6.	X	11.	
2.		7.		12.	X
3.	X	8.		13.	
4.		9.	X	14.	X
5.		10.	X		

TABULKA 52: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.	X	3.	X
2.		4.	

TABULKA 53: III. APARÁT ORIENTAČNÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	3.	
2.	X	4.	X

DIDAKTICKÁ VYBAVENOST TEXTU

Analýza č. 6

TABULKA 54: ANALÝZA Č. 6: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	4.		7.	X
2.	X	5.		8.	
3.		6.	X	9.	

TABULKA 55: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		4.	
2.	X	5.	
3.			

TABULKA 56: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	6.		11.	X
2.		7.	X	12.	X
3.		8.		13.	X
4.		9.		14.	X
5.		10.			

TABULKA 57: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.	X	3.	X
2.		4.	X

TABULKA 58: III. APARÁT ORIENTAČNÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	3.	X
2.	X	4.	

DIDAKTICKÁ VYBAVENOST TEXTU

Analýza č. 7

TABULKA 59: ANALÝZA Č. 7: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	4.		7.	X
2.	X	5.		8.	X
3.		6.	X	9.	

TABULKA 60: I. APARÁT PREZENTACE - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.	X	4.	
2.	X	5.	
3.			

TABULKA 61: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	6.		11.	X
2.		7.	X	12.	
3.	X	8.		13.	
4.	X	9.	X	14.	X
5.		10.			

TABULKA 62: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.	X	3.	X
2.		4.	

TABULKA 63: III. APARÁT ORIENTAČNÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	3.	X
2.	X	4.	

DIDAKTICKÁ VYBAVENOST TEXTU

Analýza č. 8

TABULKA 64: ANALÝZA Č. 8: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	4.		7.	X
2.	X	5.		8.	
3.		6.	X	9.	X

TABULKA 65: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		4.	X
2.	X	5.	
3.			

TABULKA 66: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	6.		11.	X
2.		7.	X	12.	
3.		8.		13.	
4.		9.	X	14.	X
5.		10.			

TABULKA 67: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		3.	X
2.		4.	

TABULKA 68: III. APARÁT ORIENTAČNÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	3.	
2.	X	4.	

DIDAKTICKÁ VYBAVENOST TEXTU

Analýza č. 9

TABULKA 69: ANALÝZA Č. 9: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	4.		7.	X
2.	X	5.		8.	
3.		6.	X	9.	X

TABULKA 70: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		4.	X
2.	X	5.	
3.			

TABULKA 71: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	6.		11.	X
2.		7.	X	12.	
3.		8.		13.	
4.	X	9.	X	14.	X
5.		10.			

TABULKA 72: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		3.	X
2.		4.	

TABULKA 73: III. APARÁT ORIENTAČNÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	3.	
2.	X	4.	

DIDAKTICKÁ VYBAVENOST TEXTU

Analýza č. 10

TABULKA 74: ANALÝZA Č. 10: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	4.		7.	X
2.	X	5.		8.	
3.		6.	X	9.	

TABULKA 75: I. APARÁT PREZENTACE UČIVA - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.		4.	X
2.	X	5.	X
3.			

TABULKA 76: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	6.		11.	X
2.		7.		12.	
3.		8.		13.	
4.		9.		14.	X
5.		10.	X		

TABULKA 77: II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ - OBRAZOVÉ KOMPONENTY

1.	X	3.	X
2.	X	4.	

TABULKA 78: III. APARÁT ORIENTAČNÍ - VERBÁLNÍ KOMPONENTY

1.	X	3.	
2.	X	4.	

PŘÍLOHA č. 6

VZOR DOTAZNÍKU – 1. FÁZE

Jak se rozhodneš?

Jaké jednání je násilnické?	Při jakém jednání (chování) se projevuje síla?
<u>Násilí je pro mě ...</u>	<u>Síla je pro mě</u>

Co ti v tvém osobním životě může pomoci, abys byl silný?

--

PŘÍLOHA č. 7

VZOR DOTAZNÍKU – 2. FÁZE

Ahoj,
jmenuji se Lucka a prosím Tě o pravdivé vyplnění dotazníku. Dotazník je anonymní, nemusíš se bát, že by Tvé odpovědi byly nějakým způsobem zneužity. Důvodem toho, abyste mi vyplnili dotazník, je zjistit aktuální situaci ve škole a to, zda někdo někomu ve třídě nějakým způsobem neublíží a nepotřebuje proto někdo pomoc.

Cílová skupina: Žáci 2. stupně ZŠ (6. – 9. ročník)
Cíl výzkumu: Zjištění případného výskytu sociálně patologických jevů v třídním kolektivu, dále získání zpětné vazby od žáků absolvujících preventivní program – jak na něj program zapůsobil a jaký zaujímají postoj k návykovým látkám.

Dotazník je zcela anonymní. Veškeré informace získané na základě tohoto výzkumu budou pokládány za důvěrné a bude s nimi nakládáno dle zákona o ochraně osobních údajů.

.....
Prosím o vyplnění základních údajů:

Pohlaví:

Muž

Žena

Třída:

Datum:

.....
Otázky:

I. ČÁST

1. Mezi mé blízké přátele v naší třídě patří:

1. _____ 2. _____ 3. _____

.....
2. Kterého ze spolužáků/spolužaček nepovažuješ za své přátele?

1. _____ 2. _____ 3. _____

.....
3. Kterého ze spolužáku/spolužaček bys pozval domů na návštěvu?

1. _____ 2. _____ 3. _____

.....
4. Kterému spolužákovi/spolužačce bys odmítl pomoc?

1. _____ 2. _____ 3. _____

.....

5. Odpověz na následující věty, odpověď zakroužkuj:

Ve třídě se cítím bezpečně.	ano	-	ne
Ve třídě máme spolužáka/spolužačku, která někomu ubližuje.	ano	-	ne
Ve třídě vládne atmosféra spolupráce, důvěry, přátelství a tolerance.	ano	-	ne
Při třídních aktivitách zůstávám v pozadí a nezapojen.	ano	-	ne
Ve třídě se často někdo hádá.	ano	-	ne

II. ČÁST

6. Ovlivnil projekt „Silní bez násilí“ nějakým způsobem vztahy ve třídě?

- a) ano b) částečně c) vůbec ne

Pokud ano, jak: 1) vztahy se zlepšily – v čem? _____

2) vztahy se zhoršily - v čem? _____

7. V čem byl projekt užitečný pro Tebe?

8. Jaký je Tvůj vztah k následujícím jevům: Který z jevů vykonáváš osobně?

ALKOHOL	ano	-	ne
CIGARETY	ano	-	ne
MARIHUANA	ano	-	ne
ŠIKANA	ano	-	ne
GAMBLERSTVÍ	ano	-	ne

9. Jak ovlivnil projekt Tvůj vztah k jevům uvedených v otázce č. 8?

10. Účastnil/a by ses podobného projektu znovu? Odpověď odůvodni.

ano - ne

.....

Děkuji za vyplnění!

PŘÍLOHA č. 8

ROZHOVOR - STRUKTURA

➤ Obecné informace

1. *Kolik je žáků ve Tvé třídě?*
2. *Těšíš se obvykle do školy? Svoji odpověď zdůvodni.*
3. *Jaký je Tvůj průměrný prospěch?*
4. *Jaké máš záliby? Jak trávíš svůj volný čas?*
5. *Mluvíš s rodiči o svých problémech?*

➤ Vztahy ve třídě

1. *Jak se cítíš ve své třídě?*
2. *Máš ve třídě nějakého nepřítele?*
3. *Má někdo ve Tvé třídě vůdčí pozici? Čím si ji získal?*
4. *Dokážete se shodnout na nějaké věci jako kolektiv?*
5. *Má každý možnost projevit svůj názor?*

➤ Vztah k návykovým látkám

1. *Má někdo ve Tvé třídě problémy s návykovými látkami?*
2. *Máš vlastní zkušenost s nějakou návykovou látkou? Jakým způsobem ses k ní dostal?*
3. *Užívá někdo ve Tvé třídě nebo někdo z Tvých přátel návykové látky pravidelně?*
4. *Co si myslíš o užívání návykových látek?*
5. *Jak bys pomohl/a kamarádovi (kamarádce), kdybys zjistil/a, že má problémy s návykovými látkami?*

➤ Preventivní programy

1. *Účastnil/a ses někdy aktivit preventivních programů?*
2. *Co si o preventivních programech myslíš?*
3. *Co Tě nejvíce zaujalo při účasti takového programu?*
4. *Jakého preventivního programu by ses chtěl/a zúčastnit?*
5. *Doplň následující větu: Preventivní programy pro mě znamenají....*

PŘÍLOHA č. 9

Seznam tabulek

Tabulka 1: Celkové shrnutí obtížnosti textu - 1. část	103
Tabulka 2: Celkové shrnutí obtížnosti - 2. část	104
Tabulka 3: I. Aparát prezentace učiva- Verbální komponenty	105
Tabulka 4: I. Aparát prezentace učiva - Obrazové komponenty	105
Tabulka 5: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	106
Tabulka 6: II. Aparát řídicí učení - Obrazové komponenty	106
Tabulka 7: III. Aparát orientační - Verbální komponenty	107
Tabulka 8: Celkové shrnutí didaktické vybavenosti - vyjádřeno v %	108
Tabulka 9: Analýza č. 1 - Výběr textových vzorků	35
Tabulka 10: Nositelé sémantické informace	36
Tabulka 11: Analýza č. 2 - Výběr textových vzorků	39
Tabulka 12: Nositelé sémantické informace	40
Tabulka 13: Analýza č. 3 - Výběr textových vzorků	43
Tabulka 14: Nositelé sémantické informace	44
Tabulka 15: Analýza č. 4 - Výběr textových vzorků	47
Tabulka 16: Nositelé sémantické informace	48
Tabulka 17: Analýza č. 5 - Výběr textových vzorků	51
Tabulka 18: Nositelé sémantické informace	52
Tabulka 19: Analýza č. 6 - Výběr textových vzorků	55
Tabulka 20: Nositelé sémantické informace	56
Tabulka 21: Analýza č. 7 - Výběr textových vzorků	59
Tabulka 22: Nositelé sémantické informace	60
Tabulka 23: Analýza č. 8 - Výběr textových vzorků	63
Tabulka 24: Nositelé sémantické informace	64
Tabulka 25: Analýza č. 9 - Výběr textových vzorků	67
Tabulka 26: Nositelé sémantické informace	68
Tabulka 27: Analýza č. 10 - Výběr textových vzorků	71

Tabulka 28: Nositelé sémantické informace	72
Tabulka 29: Analýza č. 1: I. Aparát prezentace učiva - verbální komponenty	111
Tabulka 30: I. Aparát prezentace učiva - obrazové komponenty	111
Tabulka 31: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	111
Tabulka 32: II. Aparát řídicí učení - obrazové komponenty	111
Tabulka 33: III. Aparát orientační - Verbální komponenty	111
Tabulka 34: Analýza č. 2: I. Aparát prezentace učiva - Verbální komponenty	112
Tabulka 35: I. Aparát prezentace učiva - Obrazové komponenty	112
Tabulka 36: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	112
Tabulka 37: II. Aparát řídicí učení - Obrazové komponenty	112
Tabulka 38: III. Aparát orientační - Verbální komponenty	112
Tabulka 39: Analýza č. 3: I. Aparát prezentace učiva - Verbální komponenty	113
Tabulka 40: I. Aparát prezentace učiva - Obrazové komponenty	113
Tabulka 41: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	113
Tabulka 42: II. Aparát řídicí učení - Obrazové komponenty	113
Tabulka 43: III. Aparát orientační - Verbální komponenty	113
Tabulka 44: Analýza č. 4: I. Aparát prezentace učiva - Verbální komponenty	114
Tabulka 45: I. Aparát prezentace učiva - Obrazové komponenty	114
Tabulka 46: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	114
Tabulka 47: II. Aparát řídicí učení - Obrazové komponenty	114
Tabulka 48: III. Aparát orientační - Verbální komponenty	114
Tabulka 49: Analýza č. 5: I. Aparát prezentace učiva - Verbální komponenty	115
Tabulka 50: I. Aparát prezentace učiva - Obrazové komponenty	115
Tabulka 51: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	115
Tabulka 52: II. Aparát řídicí učení - Obrazové komponenty	115
Tabulka 53: III. Aparát orientační - Verbální komponenty	115
Tabulka 54: Analýza č. 6: I. Aparát prezentace učiva - Verbální komponenty	116
Tabulka 55: I. Aparát prezentace učiva - Obrazové komponenty	116
Tabulka 56: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	116

Tabulka 57: II. Aparát řídicí učení - Obrazové komponenty	116
Tabulka 58: III. Aparát orientační - Verbální komponenty	116
Tabulka 59: Analýza č. 7: I. Aparát prezentace učiva - Verbální komponenty	117
Tabulka 60: I. Aparát prezentace - Obrazové komponenty	117
Tabulka 61: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	117
Tabulka 62: II. Aparát řídicí učení - Obrazové komponenty	117
Tabulka 63: III. Aparát orientační - Verbální komponenty	117
Tabulka 64: Analýza č. 8: I. Aparát prezentace učiva - Verbální komponenty	118
Tabulka 65: I. Aparát prezentace učiva - Obrazové komponenty	118
Tabulka 66: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	118
Tabulka 67: II. Aparát řídicí učení - Obrazové komponenty	118
Tabulka 68: III. Aparát orientační - verbální komponenty	118
Tabulka 69: Analýza č. 9: I. Aparát prezentace učiva - Verbální komponenty	119
Tabulka 70: I. Aparát prezentace učiva - Obrazové komponenty	119
Tabulka 71: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	119
Tabulka 72: II. Aparát řídicí učení - Obrazové komponenty	119
Tabulka 73: III. Aparát orientační - Verbální komponenty	119
Tabulka 74: Analýza č. 10: I. Aparát prezentace učiva - Verbální komponenty	120
Tabulka 75: I. Aparát prezentace učiva - Obrazové komponenty	120
Tabulka 76: II. Aparát řídicí učení - Verbální komponenty	120
Tabulka 77: II. Aparát řídicí učení - Obrazové komponenty	120
Tabulka 78: III. Aparát orientační - Verbální komponenty	120

PŘÍLOHA č. 10

Seznam grafů:

GRAF 1: Jaké jednání je násilnické?	75
GRAF 2: Kdy se projevuje síla?.....	76
GRAF 3: Co je násilí?	76
GRAF 4: Co je síla?	77
GRAF 5: Jak být silným?	77
GRAF 6: Celková obtížnost textu	109
GRAF 7: Celková didaktická vybavenost - vyjádřeno v %	109